

සමගතිය

2025 ජනවාරි - මාර්තු

44 වෙළුම් 1-3 කලාපය

රු. 80/-

2

ගින්නේදේ සමාජ, ආර්ථික තොරතුරු බිඳක්

3

තර්ජනයට ලක් වූ පරාර්ථකාමීත්වය: ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අවහානිතා වීම

9

ඔබේ පසුබිඳේත් විදේශ මුදල් තියෙනවාද? විදේශ මුදල් භාවිතය හා සම්බන්ධ හිඟිමය පසුබිම

19

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම පිළිබඳ සංසන්දනාත්මක විශ්ලේෂණය - ගෝලීය පිළිවෙත්

29

ශ්‍රී ලාංකේය ආර්ථික ඉතිහාසයේ සුවිශේෂී මං සලකුණු - 5 ව්‍යවහාර මුදල් සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය

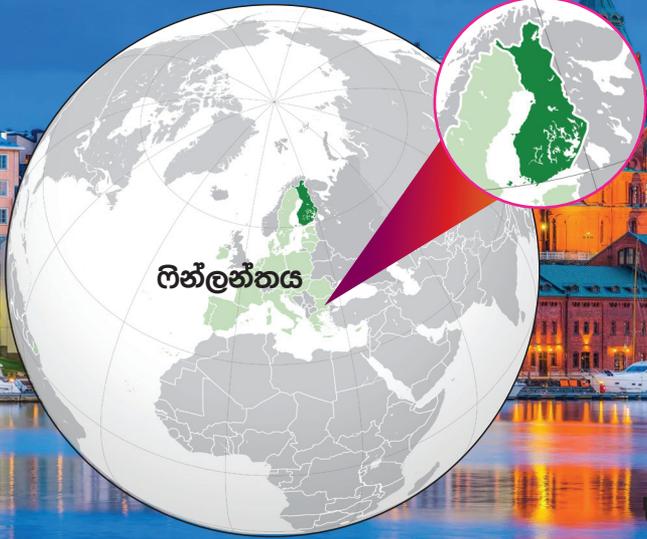

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

9 789213 061664

ISSN 1391-3697

ඊන්ලන්තය

ඊන්ලන්තයේ

සමාජ, ආර්ථික තොරතුරු බිඳක්...

බටහිරින් ස්වීඩනයට ද, උතුරෙන් නෝර්වේ රාජ්‍යයට ද, නැගෙනහිරින් රුසියාවට ද, දකුණින් එස්තෝනියාවට ද මායිම් වූ උතුරු යුරෝපයේ රටක් වන ඊන්ලන්තය, නෝර්ඩික් හෙවත් ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවල් සමූහයට අයත් රාජ්‍යයකි. (ස්වීඩනය, ඩෙන්මාර්කය, නෝර්වේ, අයිස්ලන්තය සහ ඊන්ලන්තය නෝර්ඩික් හෙවත් ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවල් ලෙස හැඳින්වේ). යුරෝපයේ රටවල් අතරින් භූමි ප්‍රමාණයෙන් 8 වන තැන ගන්නා ඊන්ලන්තයේ විශාලත්වය වර්ග කි.මී. 338,424 කි. 12 වන සියවසේ සිට 19 වන සියවසේ ආරම්භය දක්වා ස්වීඩනයට අයත් රාජ්‍යයක් ලෙස පැවති ඊන්ලන්තය 1809 දී රුසියානු අධිරාජ්‍යයට පවරා දෙන ලදී. 1917 දී පූර්ණ නිදහස් රාජ්‍යයක් බවට පත් වූ ඊන්ලන්තය 1995 දී යුරෝපා සංගමයට එක් විය. 2022 දී රුසියාව විසින් යුක්රේන ආක්‍රමණය ආරම්භ වීමත් සමග අනෙකුත් අසල්වැසි රාජ්‍යයන් සමග ඊන්ලන්තය ද නේටෝ සංවිධානය හා සම්බන්ධ වීමට තීරණය කළා ය. ඒ අනුව ඊන්ලන්තය 2023 අප්‍රේල් මාසයේ දී රටවල් 32කින් යුත් නේටෝ සංවිධානයේ 31 වැනි සාමාජිකයා බවට පත් විය. 1950 පමණ වන තුරු කෘෂිකාර්මික රටක් වශයෙන් පැවති ඊන්ලන්තය දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු ක්‍රමයෙන් කාර්මීකරණය වන්නට විය. ලෝකයේ රටවල ජීවන තත්ව දර්ශකවලට අනුව මුල් තැනක් ගන්නා ඊන්ලන්තය අධ්‍යාපනය මූලික කර ගත් මානව සංවර්ධනය අතින් ඉහළ ම තැනක සිටියි.

මූලාශ්‍රය: CIA World Factbook

භූමි ප්‍රමාණය		
මුළු ප්‍රමාණය	වර්ග කි.මී.	338,145
ගොඩ බිම් ප්‍රමාණය	වර්ග කි.මී.	303,815
අභ්‍යන්තර ජලාශ	වර්ග කි.මී.	34,330
ජනගහනය (2024 ඇස්තමේන්තු)		5,626,414
ජනගහන වර්ධන වේගය (2024 ඇස්තමේන්තු)		0.2%
උපත් අනුපාතය (2024 ඇස්තමේන්තු) (ජනගහනය දහසකට)		10.2
මරණ අනුපාතය (2024 ඇස්තමේන්තු) (ජනගහනය දහසකට)		10.4
ප්‍රදරු මරණ අනුපාතය (2024 ඇස්තමේන්තු) (සජීවී උපත් දහසකට)		8%
උපතේ දී ජීවිත අපේක්ෂාව (අවුරුදු) (2023 ඇස්තමේන්තු)		82.2
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (2023 ඇස්තමේන්තු)		වික්සන් ජනපද ඩොලර් බිලියන 318,63
මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වර්ධන වේගය (2023 ඇස්තමේන්තු)		-1.16%
ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (2023 ඇස්තමේන්තු)		වික්සන් ජනපද ඩොලර් 57,100
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ආංශික සංයුතිය (2023 ඇස්තමේන්තු)		
කෘෂිකර්මය		2.3%
කර්මාන්ත		23.9%
සේවා		61.4%
ශ්‍රම බලකාය (2023 ඇස්තමේන්තු)		මිලියන 2.879
සේවා විද්‍යාත්මක (2023 ඇස්තමේන්තු)		7.16%
කුටුම්භ ආදායමේ හිනි සංගුණකය (2018 ඇස්තමේන්තු)		27.7%
උද්ධමන අනුපාතය (2023 ඇස්තමේන්තු)		6.25%
ආනයන (2022 ඇස්තමේන්තු)		වික්සන් ජනපද ඩොලර් බිලියන 126.517 (ඇස්තමේන්තු)
ආනයන භාණ්ඩ		බොර තෙල්, පිරිපහදු කරන ලද බහිෂ් තෙල්, මෝටර් රථ, ඇඟළුම්, විදුලි බලය
අපනයන (2023 ඇස්තමේන්තු)		වික්සන් ජනපද ඩොලර් බිලියන 125.645 (ඇස්තමේන්තු)
අපනයන භාණ්ඩ		කඩදැසි, පිරිපහදු කරන ලද බහිෂ් තෙල්, වානේ, දැව පල්ප, දැව
මුදල් ඒකකය		යුරෝ

"සටහන" සඟරාවෙහි පළවන අදහස් වී වී ලේඛකයන් ගේ අදහස් මිස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අදහස් නොවිය හැකිය.

ක්‍රියාකාරකම්වල නිසි අන්දමේ නියාමනයක් හෝ අධීක්ෂණයක් නොමැති වීම හේතුවෙන් විවිධාකාරයේ අයහපත් අරමුණු සහ ඉලක්ක සහිත පාර්ශ්වයන්ගේ තර්ජනයන්වල මෙන් ම අවහාවිතයට ලක්වීමේ ඉහළ සම්භාවිතාවයක් පවතියි.

ක්‍රස්තවාදය ව්‍යාප්ත කිරීම හෝ කරවීම සඳහා අවශ්‍ය අවි ආයුධ මිලට ගැනීම, පුහුණු කටයුතු සිදු කිරීම, ප්‍රවාහනය, ව්‍යාජ ලිපි ලේඛන සැකසීම ආදී වූ අවශ්‍යතා බොහෝ ප්‍රමාණයක් සපුරා ගැනීම සඳහා ඔවුන්ට අවශ්‍ය වන මුදල් සපයා ගැනීමේ ප්‍රධානතම මාර්ගයක් ලෙස රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන යොදා ගැනීමේ නැඹුරුතාවක් වර්තමාන සමාජය තුළ දක්නට ඇත.

ගෝලීය ප්‍රමිති

මුදල් විශුද්ධීකරණය වැළැක්වීම සහ ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම මැඩපැවැත්වීම සම්බන්ධයෙන් ගෝලීය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයා වන්නේ මූල්‍ය කාර්ය සාධක බලකාය (Financial Action Task Force) යි. මෙය ගෝලීය වශයෙන් මුදල් විශුද්ධීකරණය සහ ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීමට එරෙහි ව සටන් කිරීම සඳහා නීතිමය, නියාමන සහ මෙහෙයුම් ක්‍රියාමාර්ග ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමෙහි ලා අවශ්‍ය ප්‍රමිතීන් සැකසීම සඳහා 1989 දී G-7 කණ්ඩායමේ රටවල් විසින් පිහිටුවන ලද අන්තර්-රාජ්‍ය ආයතනයකි.

ඒ අනුව, මේ සම්බන්ධයෙන් මූල්‍ය කාර්ය සාධක බලකාය විසින් විවිධ මාතෘකා ඔස්සේ නිකුත් කර ඇති නිර්දේශයන් හතලිහ (40) අතුරින් අට වන නිර්දේශය ලාභ නොලබන සංවිධාන සම්බන්ධයෙන් ම සම්පාදනය වී ඇත.

ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන අවහාවිත විය හැකි හැකි ආකාර ප්‍රධාන වශයෙන් පහකි.

1. සංවිධානය තුළ සිටින පුද්ගලයන්ගේ මෙන් ම විදේශීය පාර්ශ්වයක්/මුදල් ලබා දෙන වෙනත් තෙවන පාර්ශ්වයක් වැනි බාහිර පාර්ශ්වයකගේ උදවු සහිත ව සංවිධානය වෙත ලැබෙන අරමුදල් සමාජීය මෙහෙවරක් කරන මුළාවෙන් ක්‍රස්තවාදී සංවිධාන වෙත යොමු කිරීම.
2. ලාභ නොලබන සංවිධාන හෝ එම සංවිධානවල මෙහෙයුම් නිලධාරීන් දැනුවත් ව හෝ නොදැනුවත්

ව ක්‍රස්තවාදී සංවිධාන සමඟ සාජු ව හෝ වකු ව සම්බන්ධව සිටීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ක්‍රස්තවාදී සංවිධානයන්ට මූල්‍යමය, ද්‍රව්‍යමය හෝ වෙනත් පහසුකම් ලබා දීමට සිදු වීම.

3. ක්‍රස්තවාදී සංවිධානවලට බඳවා ගැනීම් සඳහා සහාය ලබා දීම.
4. ලාභ නොලබන සංවිධාන වෙත මූල්‍යමය සහ වෙනත් සම්පත් ලැබෙන මූල්‍ය ශ්‍රී ලාභ නීත්‍යානුකූල වුව ද අවසානයේ සේවා සැපයීමේ දී අවහාවිත වීම.
5. මුදල් ලබා ගැනීමේ අරමුණ ඇති ව ක්‍රස්තවාදී ආයතන විසින් ආරම්භ කරනු ලබන "ව්‍යාජ" ලාභ නොලබන සංවිධානවල නියෝජිතයන් ලෙස ව්‍යාජ ලෙස පෙනී සිටිමින් අධාර ලබාදෙන්නන් මූල්‍ය කිරීම.

මේ අනුව සැලකීමේදී නිසි නියාමනයක් පැවතිය ද ලාභ නොලබන සංවිධාන, ක්‍රස්තවාදී සංවිධානයන්වල ඉතා පහසු ඉලක්කයක් වීම වැළැක්වීම ඉතා අසීරු කාර්යයක් බව මනාව පැහැදිලි වේ. එබැවින්, රටක් වශයෙන් සැලකීමේ දී ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සම්බන්ධයෙන් ලාභ නොලබන සංවිධාන අවහාවිත වීමේ අවදානම හැකිතාක් අවම කිරීම සඳහා සංවිධාන මට්ටමෙන් මෙන් ම රාජ්‍ය මට්ටමෙන්ද ඉතා ක්‍රියාකාරී මෙන් ම ඵලදායී ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන සහ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් තත්ත්වය

ලොව පුරා ලාභ නොලබන සංවිධාන ලෙස ප්‍රචලිත වූව ද ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙම සංවිධාන බහුල වශයෙන් ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හෝ ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන ලෙසින් හඳුන්වනු ලැබේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන බහුවිධ නීති යටතේ පිහිටුවා ගැනීමට හැකියාව ඇත. ඒ අනුව 1980 අංක 31 දරන ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචි කිරීම සහ අධීක්ෂණය) පනත, 2016 අංක 16 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත, 2007 අංක 07 දරන සමාගම් පනත, 1917 අංක 09 දරන භාර ආඥාපනත, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත මෙන් ම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ පුද්ගලික පනත් සහ අමාත්‍යාංශ මට්ටමේ පනත් ආදී වූ අණ පනත් රැසක් යටතේ ලියාපදිංචි වීම සිදු කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ව්‍යාප්ත වී ඇති බොහොමයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන 1980 අංක 31 දරන ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචිය සහ අධීක්ෂණය)

පනත යටතේ ක්‍රියාත්මකවන අතර ඒ හරහා පිහිටුවීම, ලියාපදිංචිය, නිරීක්ෂණය සහ අධීක්ෂණය කිරීම සිදු වේ. එසේ ම එම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල හි නියාමන අධිකාරිය වශයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය කටයුතු කරයි. ඒ අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලයේ සංඛ්‍යාලේඛන අනුව 2024 වර්ෂය අවසන් වන විට උක්ත පනත යටතේ ලියාපදිංචි ව ඇති රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සංඛ්‍යාව හතළිස් තුන්දහස ඉක්මවයි.

දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන:

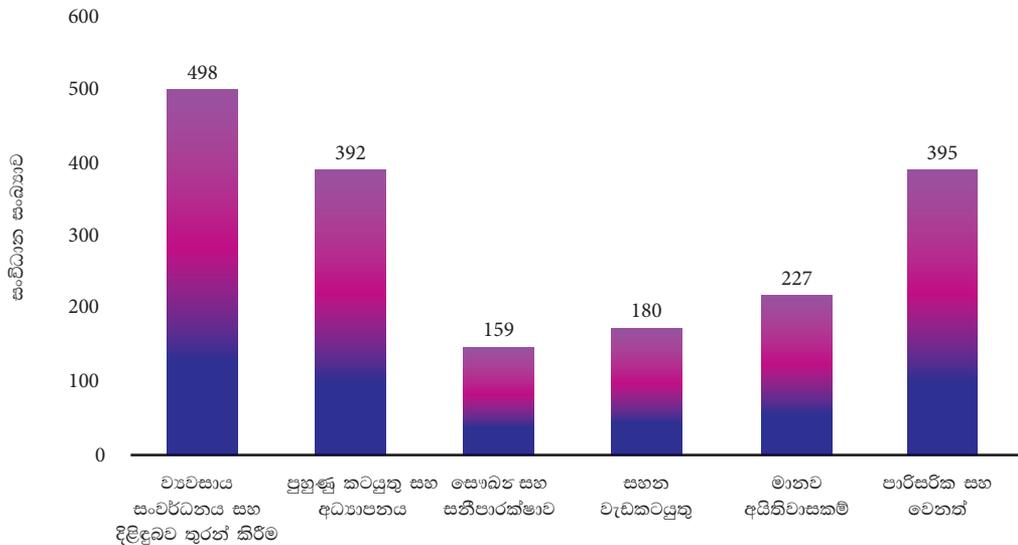
- දේශීය අරමුදල් පමණක් ලැබෙන, එක් කලාපයකට වඩා වැඩි කලාප ගණනක ව්‍යාප්තව ඇති සංවිධාන

කලාප මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන:

- දේශීය අරමුදල් පමණක් ලැබෙන, එක් කලාපයකට පමණක් සීමා වූ සංවිධාන

ඒ අනුව, 2024 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 දින වන විට

රූප සටහන 1: මෙහෙයුම් අරමුණු අනුව ජාතික මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ව්‍යාප්තිය

1980 අංක 31 දරන ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචිය සහ අධීක්ෂණය) පනත යටතේ ලියාපදිංචි වන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන එයට අරමුදල් ලැබෙන මූලාශ්‍ර සහ සංවිධානයන්වල පිහිටීම අනුව ජාතික, දිස්ත්‍රික් සහ කලාප වශයෙන් කාණ්ඩ තුනකට වර්ග කර ඇත.

ජාතික මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන:

- විදේශීය ව ලියාපදිංචි ව ඇති ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිය ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන සංවිධාන
- විදේශීය අරමුදල් ලැබෙන සියලු ම දේශීය සංවිධාන
- එක් දිස්ත්‍රික්කයකට වඩා වැඩි දිස්ත්‍රික්ක ගණනක් තුළ ව්‍යාප්ත ව ඇති සංවිධාන

ජාතික මට්ටමේ සංවිධාන 1,875ක්, දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ සංවිධාන 1,156ක් සහ කලාප මට්ටමේ සංවිධාන 40,074ක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය විසින් ලියාපදිංචි ව ඇත. මේ අතරින් ජාතික හා දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ සංවිධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය හරහා නියාමනය වන අතර කලාප මට්ටමේ සංවිධාන ඒ ඒ කලාප ලේකම් කාර්යාල හරහා ලියාපදිංචි කර ගැනීම සිදු වේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය හරහා ලබා ගත් දත්තවලට අනුව 2024 වර්ෂයේ පළමු කාර්තුව වන විට ජාතික මට්ටමේ සංවිධාන ලෙස ලියාපදිංචි ව ඇති රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සිය මෙහෙයුම් අරමුණු අනුව පහත පරිදි ව්‍යාප්ත කර ඇත.¹

1 ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අනිසි ලෙස භාවිත වීම සම්බන්ධයෙන් 2021/22 වර්ෂයේ දී කරන ලද අවදානම් ඇගයීමේ දී සිදු කළ වර්ගීකරණය මත පදනම් ව මෙම දත්ත ලබා ගෙන ඇත

සංඛ්‍යා සටහන 1: ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන් අවභාවිතයට ලක් වීමට ඇති අවදානම සහ එම අවදානම මැඩපැවැත්වීම සඳහා ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ගවල ඵලදායිතාවය

	අරමුණු අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වර්ග කල හැකි කාණ්ඩ	ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා සංවිධානයන් අනිසි ලෙස භාවිතයට ලක් වීමට ඇති අවදානම*	අවදානම අවම කිරීමට ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ගයන් හි ඵලදායි මට්ටම*
1.	ව්‍යවසාය සංවර්ධනය සහ දිළිඳුබව තුරන් කිරීම	පහළ	මධ්‍යම
2.	පුහුණු කටයුතු සහ අධ්‍යාපනය	මධ්‍යම	මධ්‍යම
3.	සෞඛ්‍ය සහ සනීපාරක්ෂාව	පහළ	මධ්‍යම
4.	සහන වැඩසටහන්	පහළ-මධ්‍යම	මධ්‍යම
5.	මානව අයිතිවාසිකම්	පහළ-මධ්‍යම	මධ්‍යම
6.	පාරිසරික සහ වෙනත්	පහළ	මධ්‍යම

මූලාශ්‍ර: ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අනිසි ලෙස භාවිතා වීම සම්බන්ධයෙන් වන ජාතික අවදානම් ඇගයීම

* පහළ, පහළ-මධ්‍යම, මධ්‍යම, ඉහළ-මධ්‍යම සහ ඉහළ ලෙසින් ඵලදායිතා මට්ටම් පහක් හඳුනාගෙන ඇත.

ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අවභාවිත වීම සම්බන්ධයෙන් කරන ලද අවදානම් ඇගයීම

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ත්‍රස්තවාදයට අරමුදල් සැපයීම සම්බන්ධයෙන් වන අවදානමට කෙතරම් දුරකට නිරාවරණය වී ඇත්ද යන්න තක්සේරු කිරීම සඳහා කරන ලද ප්‍රථම ඇගයීම 2021/22 වසර තුළ දී සිදු කරන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් විශුද්ධීකරණය සහ ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සම්බන්ධයෙන් වූ ජාතික අවදානම් ඇගයීමට සමගාමී ව සිදු කරන ලදී. මූලික වශයෙන් ම එම ඇගයීම ජාත්‍යන්තර වශයෙන් වැඩි අවදානමකට නිරාවරණය වන ජාතික තලය යටතේ ලියාපදිංචි වූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පාදක කරගෙන සිදු කරන ලදී. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සිය ව්‍යාපෘති සිදු කරන අරමුණු අනුව කාණ්ඩ දහසයකට (16) වෙන්කර ඇති අතර, මෙම ඇගයීම් ක්‍රියාවලියේ දී එය කාණ්ඩ හයකට (6) ලඝු කරන ලදී. ඒ අනුව, සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂාව, පුහුණු කටයුතු හා අධ්‍යාපනය, සහන වැඩසටහන්, ව්‍යවසාය සංවර්ධනය හා දිළිඳුබව තුරන් කිරීම, මානව අයිතිවාසිකම් සහ පාරිසරික හා වෙනත් යන අරමුණු හයක් ඔස්සේ මෙම ජාතික මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන් ඇගයීමකට ලක් කරන ලදී. දිවයින පුරා විසිරී පවතින රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වෙත යොමු කරන ලද

ප්‍රශ්නාවලි, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලයෙහි ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන් සමඟ සිදු කරන ලද සාකච්ඡා, නීතිය බලාත්මක කරන ආයතන මඟින් ලබා ගත් තොරතුරු සහ විවෘත මූලාශ්‍ර හරහා ලබාගත් තොරතුරු මෙම ඇගයීම සඳහා ඉවහල් විය. ඉහත මූලාශ්‍ර ආශ්‍රයෙන් 2015 සිට 2021 වර්ෂය දක්වා වූ කාල පරිච්ඡේදය තුළ ලබාගත් ප්‍රමාණාත්මක මෙන් ම ගුණාත්මක දත්ත ඇගයීමෙන් අනතුරුව එක් එක් කාණ්ඩ සම්බන්ධයෙන් ත්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන් අවභාවිතයට ලක් වීමට ඇති අවදානම මෙන්ම එම අවදානම මැඩපැවැත්වීම සඳහා ජාතික මට්ටමෙන් සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන්ගේ මට්ටමෙන් ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ගවල ඵලදායිතාව පහත පරිදි ශේෂ්ඨ කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සම්බන්ධයෙන් හඳුනාගත් දුර්වලතාවන්

1980 අංක 31 දරන ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචිය සහ අධීක්ෂණය) පනත සහ 1998 වසරේ දී එයට සිදු කරන ලද සංශෝධනන් ප්‍රකාර ව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන ව්‍යාපාර ලියාපදිංචිය සහ අධීක්ෂණය සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලයට අවශ්‍ය බලතල ලබා දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, දැනට

ක්‍රියාත්මකවන පනතේ පවතින පහතින් දක්වා ඇති හඳුනාගත් දුර්වලතා හේතුවෙන් ලියාපදිංචි කරගැනීම සහ අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කිරීම යම් තරමකට සීමා වී ඇත. ඒ අනුව,

- ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන සියලු ම රාජ්‍ය නොවන, සංවිධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලයේ ලියාපදිංචි නොවීම, ලියාපදිංචිය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සහ නියාමන අවශ්‍යතාවන්ට අනුකූල නොවීමට එරෙහි ව නිසි ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට හෝ ප්‍රමාණවත් පරිදි දඬුවම් පැමිණවීම සඳහා නිසි විධිවිධාන නොමැති වීම.
- උක්ත පනත ප්‍රකාර ව ක්‍රියාත්මක නොවන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන නිසි අයුරින් නැවත ලියාපදිංචි කරවා ගැනීම, ලියාපදිංචිය අහෝසි කිරීම හෝ සීමිත කාලයක් සඳහා තාවකාලික ව ලියාපදිංචි කරවා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රකාශිත විධිවිධාන නොමැති වීම.
- එතැන් පරීක්ෂා සඳහා පැහැදිලි නීතිමය රාමුවක් නොමැති වීම.
- මූල්‍ය තත්ත්වය, අරමුදල් ලැබෙන මූලාශ්‍ර, ලැබෙන අරමුදල් සිය ව්‍යාපෘති හරහා අවශ්‍යතාව ඇති තැනැත්තන්ට හෝ ආයතනවලට නිසි ප්‍රමිතියක් යටතේ නිසි ප්‍රමාණයකින් යුතුව බෙදා හැරෙන්නේද යන්න ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාපිත අවශ්‍යතාවක් නොමැති වීම.
- සියලු ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල දත්ත ඇතුළත් නිසි දත්ත පද්ධතියක් නොමැති වීම.
- ක්‍රස්තවාදයට අරමුදල් සැපයීමේ අවදානමට නිරාවරණ වීම සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල දැනුම්වත්භාවය අවම වීම

අවදානම අවම කිරීමට ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ග

1980 අංක 31 දරන ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචිය සහ අධීක්ෂණය) පනත යටතේ ලියාපදිංචි ව ඇති සියලු ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සඳහා වන නියාමන අධිකාරිය වන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය මෙන් ම මුදල් විශුද්ධිකරණය සහ ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම මැඩපැවැත්වීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ නියාමන අධිකාරිය වන ශ්‍රී ලංකා මූල්‍ය බුද්ධි ඒකකය විසින් ද මෙම අවදානම් අවම කිරීමෙහි ලා ඉතා වැදගත් ක්‍රියාමාර්ග රැසක් ගෙන ඇත. උක්ත පනත යටතේ

ලියාපදිංචි ව ඇති සියලු ම ජාතික සහ දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආවරණය වන පරිදි දිස්ත්‍රික් මට්ටමෙන් දැනුත් කිරීමේ වැඩසටහන් අඛණ්ඩවම පවත්වාගෙන යනු ලබන අතර ඊට සමගාමීව අදාල ව්‍යාපෘති ස්ථාන වෙත කෙරෙන ස්ථානීය පරීක්ෂාවන් සිදු කිරීම ද රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය මගින් සිදු කෙරේ.

තවද, පනතේ දැනට හඳුනාගෙන ඇති ප්‍රධානතම දුර්වලතාවන් සැලකිල්ලට ගනිමින්, පවතින නීති සංශෝධනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය මේ වන විටත් අවශ්‍ය පියවර ගනිමින් සිටියි.

මෙයට අමතර ව, මෙම අංශයේ ඇති අවදානම සහ වැදගත්කම සැලකිල්ලට ගනිමින් මෙම සංවිධාන සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේ දී ඔවුන් ඉහළ අවදානමක් ඇති ගනුදෙනුකරුවන් සේ සලකා ප්‍රවර්ධිත නිසි උද්යෝගය (Enhanced Due Diligence) පිළිබඳ පියවර අනුගමනය කළ යුතු බවට මූල්‍ය ආයතන, නම් කරන ලද මූල්‍ය නොවන ව්‍යාපාර සහ වෘත්තීන් (Designated Non Finance Business and Professions) සහ රක්ෂණකරුවන් (Insurers) වෙත ශ්‍රී ලංකා මූල්‍ය බුද්ධි ඒකකය විසින් රීති² පනවා ඇත. ඒ අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ ලාභ නොලබන සංවිධාන හෝ පුණ්‍ය ආයතන ලෙසින් හඳුන්වන ඕනෑ ම ආයතනයක් සිය මූල්‍ය කටයුතු සඳහා අදාළ ආයතනයේ නමින් ම පමණක් ගිණුම් විවෘත කිරීම හෝ ගනුදෙනු කිරීම සිදු කළ යුතු අතර ගිණුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බලය පවරා ඇති පුද්ගලයන් සහ ඔවුන්ගේ පාලන මණ්ඩල සාමාජිකයින් ද එම ප්‍රවර්ධිත නිසි උද්යෝගය පිළිබඳ පියවරවලට යටත් වේ. තවද, පුණ්‍ය කටයුතු හෝ පරිත්‍යාග ලෙස මුදල් රැස් කිරීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන හෝ පුණ්‍ය ආයතනවල පාලක මණ්ඩලයේ හෝ සාමාජිකයන්ගේ පෞද්ගලික ගිණුම් භාවිත කිරීමට කිසිදු මූල්‍ය ආයතනයක් ඉඩ ලබා නොදිය යුතු බවට ද තව දුරටත් සඳහන් කර තිබේ. එසේ ම, රාජ්‍ය නොවන

2 Financial Institutions (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2016 - Extraordinary Gazette No 1951/13, January 27 of 2016
 Designated Non-Finance Business (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2018. - Extraordinary Gazette No 2053/20, January 10 of 2018
 Insurers (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2019 - Extraordinary Gazette No. 2123/14, May 13 of 2019

සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන/පුණ්‍ය ආයතන හෝ ඒවායේ බලයලත් අත්සන්කරුවන්, තහනම්කරන ලද පුද්ගලයන්/සංවිධාන හෝ ආයතන සමඟ කිසිදු සම්බන්ධතාවක් නොපවත්වන බවට මූල්‍ය ආයතන වග බලාගත යුතු අතර ඒ සඳහා පවත්වාගෙන යනු ලබන සියලු ම වත්මන් සම්බන්ධතා මූල්‍ය ආයතන විසින් සමාලෝචනය සහ නියාමනය කළ යුතු වේ. මෙයට අමතර ව, මෙවැනි ආයතන සම්බන්ධයෙන් සැකයක් මතු වන ඕනෑම අවස්ථාවක දී සැක කටයුතු ගනුදෙනු වාර්තාවක් ගොනු කිරීමට හෝ වෙනත් නෛතික ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට හෝ මෙම එම ක්‍රියා මාර්ග දෙක ම ක්‍රියාවට නැංවීමට ඕනෑම මූල්‍ය ආයතනයකට හැකියාව ඇත. එසේ ම, ඒ සම්බන්ධයෙන් වැඩිදුර උපදෙස් ලබා දෙමින් මූල්‍ය ආයතන වෙත වක්‍රලේඛ නිකුත් කිරීම ද මූල්‍ය බුද්ධි ඒකකය මගින් සිදු වී ඇත.

රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන/ලාභ නොලබන සංවිධාන සම්බන්ධයෙන් තවත් ඉදිරි පියවරක් තබමින් මුදල් විශුද්ධීකරණය, ක්‍රස්තවාදීන්ට මුදල් සැපයීම, සහ ඒ ආශ්‍රිත අපරාධ සහ ඊට සම්බන්ධ ඕනෑම පුද්ගලයෙකු පිළිබඳ විමර්ශන සහ නඩු පැවරීම්, ඒ පිළිබඳ තොරතුරු හුවමාරු කර ගැනීම සඳහා 2024 නොවැම්බර් 04 වැනි දින ශ්‍රී ලංකා මූල්‍ය බුද්ධි ඒකකය, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පිළිබඳ ජාතික ලේකම් කාර්යාලය සමඟ අවබෝධතා ගිවිසුමකට ද එළැඹිණි.

සාරාංශය

මේ වන විට දීපව්‍යාප්ත ව ක්‍රියාත්මක වන හතලිස්දහසකට අධික ලියාපදිංචි රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමාජයීය සහ ප්‍රජා සංවර්ධනය ඉහළ නැංවීම, රැකියා උත්පාදනය මෙන් ම විදේශ විනිමය ආකර්ෂණය කර ගැනීම සඳහා ඉහළ දායකත්වයක් ලබා දෙයි. කෙසේ වෙතත්, ඉහතින් සාකච්ඡා කළ පරිදි ප්‍රධාන වශයෙන් ම ඔවුන් ක්‍රියාත්මක වන ස්වභාවය, සංවිධානයන්ගේ සැකැස්ම මෙන්ම අරමුදල් බෙදී යන

අන්දම ආදී වූ විවිධ කාරණා හේතුවෙන් ඔවුන් සෘජු ව හෝ වක්‍ර ව ක්‍රස්ත සංවිධානයන්ගේ ඉලක්කයක් වීමේ ඉහළ අවදානමක් ඇත. දේශීය මෙන් ම ගෝලීය වශයෙන්, ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අවභාවිත වීම සම්බන්ධයෙන් වන අවදානම හඳුනාගැනීමත්, එම හඳුනාගත් අවදානම් තත්ත්වයන් අවම කිරීමෙහි ලා රාජ්‍ය මට්ටමෙන් මෙන්ම ඒ ඒ සංවිධාන මඟින් ගත හැකි පිළියම් හරහා ද මෙසේ ක්‍රස්තවාදයට මුදල් සැපයීම සඳහා සෘජු ව හෝ වක්‍ර ව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන නිරාවරණය යම් තාක් දුරකට අවම කරගැනීමේ හැකියාව ඇත.

මූලාශ්‍ර:

- Best Practices Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8), June 2015
- Combating the Terrorist Financing Abuse of Non-Profit Organisations, November 2023
- National Risk Assessment 2021/22: Identifying the Categories of NPOs at Risk of Abuse for Terrorist Financing
- Database of the National Secretariat for Non-Governmental Organisations
- Financial Institutions (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2016 - Extraordinary Gazette No 1951/13, January 27 of 2016
- Designated Non-Finance Business (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2018. - Extraordinary Gazette No 2053/20, January 10 of 2018
- Insurers (Customer Due Diligence) Rules, No. 1 of 2019 - Extraordinary Gazette No. 2123/14, May 13 of 2019

ඔබේ පසුබිබියෙන් විදේශ මුදල් නියෝජ්‍යත්වය?

විදේශ මුදල් භාවිතය හා සම්බන්ධ නීතිමය පසුබිම

විදේශ මුදල් යන්න වර්තමානය තුළ කතා කළ යුතු ම මාතෘකාවක් බවට පත් වී තිබෙනවා. විදේශ මුදල් හඳුනා ගැනීම, ඒවායේ ගිණුම් විවෘත කිරීම වෙන්ම විදේශ ගනුදෙනු නීත්‍යානුකූලව සිදු කරන ආකාරය පිළිබඳ ඔබව දැනුවත් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ සුදන් ප්‍රසන්න මහතා සමඟ කළ සාකච්ඡාවකි මේ.

අපි මුලින් ම දැනගන්න කැමතියි මොනවද මේ විදේශ මුදල් කියන්නේ කියන කාරණාව?

ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවහාර මුදල් නොවන වෙනත් විදේශ රටවල ව්‍යවහාර වන ඕනෑම විදේශ මුදලක් 2017 අංක 12 දරණ විදේශ විනිමය පනත යටතේ විදේශ මුදල් ලෙස හැඳින්වෙනවා.

යම් කිසි පුද්ගලයෙකුට තමන්ගේ පසුම්බියේ විදේශ මුදල් නියාගන්න පුළුවන් ප්‍රමාණයක් තියෙනවා ද? ඒ වගේම යම් කිසි පුද්ගලයෙකුගේ විදේශ සංචාරයකින් පසු ඔහු හෝ ඇය සතුව ඉතුරු වන විදේශ මුදල් ප්‍රමාණයට තියෙන විකල්ප මොනවා ද?

අපි මේ පසුම්බිය කියන වචනය තව විකක් පුළුල් කරලා කිවුවොත් යම් පුද්ගලයෙක් සන්නකයේ විදේශ මුදල් යම් කිසි මොහොතක තියෙන්න පුළුවන් ප්‍රමාණය ලෙස එය අර්ථ දැක්විය හැකියි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ අපි ගනුදෙනු කරද්දී අපිට ශ්‍රී ලංකා මුදල්වලින් ඒ සියලු

ගනුදෙනු කරගන්න පුළුවන්. ඊට ඇතුළේ ජීවත් වන සියලු ම තේවාසිකයන් ගනුදෙනුවලට භාවිත කළ යුතු වන්නේ ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවහාර මුදල් බව මහ බැංකු පනත යටතේ සඳහන් කරලා තියෙනවා

මම මෙහි දී නීතිමය තත්ත්වය පැහැදිලි කළොත් 2017 අංක 12 දරණ විදේශ විනිමය පනත යටතේ නිකුත් කර තිබෙන නියමයකට අනුව යම් කිසි පුද්ගලයෙක් සතුව යම් කිසි මොහොතක ඇමරිකානු එක්සත් ජනපද ඩොලර් 10,000 ක් හෝ එයට සමාන වෙනත් විදේශ මුදල් ප්‍රමාණයට සමාන වටිනාකමක මුදලක් තියෙන්න පුළුවන්.

අපි ඊළඟට ඔබේ දෙවැනි ප්‍රශ්නයට අවධානය යොමු කළොත් යම් කිසි පුද්ගලයෙක් සංචාරයක් නිම කර මෙරටට පැමිණීමේ දී ඒ පුද්ගලයා සතුව තියෙන භාවිතයට නොගත් මුදල්වලට විදේශ මුදල්වලට මොකක් ද සිදුවන්නේ? ඇත්ත වශයෙන් ම අපි දන්නවා විදේශ රටවල අපි සංචාරය කරද්දී අපි විදේශ

මුදල් අපි රැගෙන යනවා. බැංකුවකට හෝ බලයලත් වෙළෙන්දෙකුට (Authorized Dealers) තමයි බලය තියෙන්නේ විදේශ මුදල් අලෙවි කරන්න. සංචාරයක් සඳහා යන පුද්ගලයෙක් බැංකුවට ගිහිල්ලා අදාළ ලියකියවිලි ඉදිරිපත් කරලා තමන්ට අවශ්‍ය කරන විදේශ විනිමය ලබා ගත්තාම ඒ විදේශ විනිමය යම් කිසි කොටසක් එයා පිටරටක දී භාවිත කරලා රැගෙන එන්න පුළුවන්. පළවෙනි විකල්පය වන්නේ භාවිතයට නොගත් මුදල් තියෙනවා නම් ඇමරිකන් ඩොලර් 10,000ක් දක්වා එයාගේ අතේ තියාගන්න පුළුවන්. එයා අරන් ගියේ ඇමරිකන් ඩොලර් ම නොවෙන්න පුළුවන්. අපි හිතමු සිංගප්පූරු ඩොලර් කියලා. ඒ සිංග ප්පූරු ඩොලර් වලින් ඇමරිකන් ඩොලර් 10,000 ට සමාන ප්‍රමාණයක් එයාගේ අතේ තියෙනවා නම් ඒ මුදල් ප්‍රමාණය තමන් ළඟ තියාගන්න පුළුවන්. ඊට අමතර ව එයාට පුළුවන් තමන් ළඟ තියෙන භාවිතයට නොගත් මුදල් තමන්ගේ විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ගිණුමක තැන්පත් කරන්න.

ඒ කියන්නේ විදේශ විනිමය පනත යටතේ නිකුත් කරපු නියෝගයකින් බැංකුවලට කියලා තියෙනවා යම් කිසි පුද්ගලයෙක් සංචාරයක් නිමවා භාවිතයට නොගත් මුදලක් රැගෙන ආවොත් එයා ඉල්ලුවොත් මේක මගේ විදේශ මුදල් ගිණුමක් විවෘත කරලා එය deposit කරන්න කියලා අපි ඒ අවසරය බැංකුවලට ලබා දීලා තියෙනවා. එතකොට බැංකුව බලන්න ඕනේ ඇත්තටම එයාට මේ මුදල් නිකුත් කරලා තියෙනවා ද? ඒ සඳහා එයාගේ විදේශ ගමන් බලපත්‍රයේ සඳහනක් තියෙනවා ද? කවදාද සංචාරය නිමවා රටට පැමිණි දවස. ඒ වගේ බැංකුව යම් කිසි ආකාරයක ඒ ඉල්ලීම සම්බන්ධයෙන් ඒ ඉල්ලීමේ තියෙන අවංකභාවය සම්බන්ධයෙන් සෑහීමකට පත් වෙන්න ඕන. එහෙම ඔහු සෑහීමකට පත්වෙනවා නම් ඔහුට පුළුවන්කම තියෙනවා පුද්ගලික විදේශ මුදල් ගිණුමක් Personal Foreign Currency Account විවෘත කරලා ඒ මුදල් තැන්පතු කිරීමට. ඉතින් ඒක පුද්ගලයෙකුට වටිනවා. මොකද එයාට ඒක අනාගතයේ දී අවශ්‍ය වුනොත් ඒ මුදල් එයාට භාවිතා කරන්න පුළුවන්. අනිත් කරුණ තමයි එයාට ඒ මුදල් එයාට ඕන නම් රුපියල් බවට නැවත පරිවර්තනය කර ගන්න පුළුවන්. බැංකුවකට ගිහිල්ලා එයාට කියන්න පුළුවන් මම මේ විදේශ මුදල් පාවිච්චියට අරන් ගියා එලියට දැන් මට ඒක රුපියල් බවට පරිවර්තනය කර ගන්න ඕන කියන කාරණාව. මං මේකට තව පුංචි දෙයක් එකතු කරන්නම් මම

සඳහන් කලේ මේ බැංකුවකින් විදේශ මුදල් අරන් යන අවස්ථාවක් විතරයිනේ. නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම අපි අවසරය ලබා දීලා තියෙනවා යම් සීමිත මුදල් විදේශ මුදල් මාරු කරන ආයතන තියෙනවා. අපි කියනවා authorized money changers කියලා. සමහර money changers කීපදෙනෙකුට අපි අවසර දීලා තියෙනවා විදේශ මුදල් විකුන්නන ලංකාවෙන් සංචාරය සඳහා යන පුද්ගලයින්ට. හැමෝටම බැහැ. ඒ විදේශ මුදල් විකුන්නන බලය තිබෙන authorized money changer කෙනෙකුගෙනුත් ඒ මුදල් ඒ පුද්ගලයාට ලබා ගෙන යන්න පුළුවන්. ඒවත් පාවිච්චියට නොගෙන එයා නැවත ලංකාවට එනකොට පාවිච්චියට නොගෙන තිබුනොත් ඒ මුදල් නැවත ඒ money changerටම නැවත විකුන්නන පුළුවන්. ඒ money changerම වෙන්න ඕන නෑ. ඕනෑම money changer කෙනෙකුට authorized money changer කෙනෙකුට විකුන්නන පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් බැංකුවකට විකුන්නන පුළුවන්.

යම් කිසි පුද්ගලයෙකු ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටතට ස්ථිර පදිංචියකට විදේශයකට සංක්‍රමණය වන වෙලාවක ඔහු හෝ ඇය සතුව ලංකාවේ සිටිය දී අත්කර ගත් යම් කිසි අරමුදලක් තියෙනවා නම් එම අරමුදල් ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටතට යැවීමේ දී අනුගමනය කළ යුත්තේ කොයි වගේ ක්‍රියාමාර්ගයක් ද?

හුගදෙනෙකුට ඒ සම්බන්ධයෙන් දැනගැනීමට අවශ්‍ය බව අපිට පැහැදිලි. විශේෂයෙන්ම විදේශ විනිමය පනත යටතේ අපි දන්නවා පිටරටක ස්ථිර පදිංචියට යන ශ්‍රී ලාංකිකයෙකු ලංකාවෙන් පිටට නේවාසිකයෙක් බවට පත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ ඔහු ලංකාවෙන් අනේවාසිකයෙකු බවට පත්වෙනවා. එතකොට ඒ අනේවාසිකයෙකු විදිහට ඔහු රටෙන් පිටට ගමන් කරනකොට ඔහුට ලංකාවේ ඔහු සතුව තිබුණු යම් වත්කමක් තිබුණා නම් එම වත්කම් විකුණා ලබා ගන්න මුදල් නැත්නම් ඔහු යම් කිසි ඉතුරු කරපු ඉතුරුම් තිබුණා නම් ඒ මුදල් ඔහුට සිය පවුල සමඟ යනවා නම් ඔවුන් සමඟ රැගෙන යාමේ අවශ්‍යතාවයක් ඇති වෙනවා. දැනට තිබෙන විදේශ විනිමය නීති අනුව මෙසේ රටින් පිටට ස්ථිර පදිංචිය සඳහා යන පුද්ගලයෙකු මෙම මුදල් රැගෙන යාම සඳහා පළමුව සිදු කළ යුතු පළවෙනි පියවර තමයි ඔහු තමන්ගේ බැංකුව සමඟ මේ සම්බන්ධව සාකච්ඡා කරන්න ඕන. එතකොට ඔහුට බැංකුව ලබා දිය යුතු උපදෙස අපි බැංකු වලට ලබා දීලා තියෙනවා. එතකොට

බැංකුත් එක්ක තමයි අපි සාප්පු ගනුදෙනු කරන්නේ. ඒගොල්ලන්ට තමයි අපි නියෝග නිකුත් කරන්නේ මහජනයාට මේ විදිහට පහසුකම් සපයන්න කියලා. එතකොට බැංකුකරුවා ඔහුට කියයි ඔබට සිදුවෙනවා කියලා Capital Transaction Rupee Account (CTRA) කියලා ගිණුමක් විවෘත කරන්න කියලා මේක Rupee Account එකක්. එතකොට මේ ගිණුමට අර ස්ථීර පදිංචියට යන පුද්ගලයා තමන්ගේ මුදල් ඒ ගිණුමට තැන්පත් කරන්න ඕන.

හැබැයි එතකොට බැංකුව ඔහුට අහනවා මොනවා ද ඔයාට ස්ථීර පදිංචිය සඳහා සනාථ කරන්න පුළුවන් ලියකියවිලි කියලා. ඉතින් ඒවා ඔක්කෝම බැංකුවට දෙන්න ඕන. ඒ කටයුතු සනාථ කරගන්නට පසුව තමයි බැංකුව අර ගිණුම විවෘත කරන්න ඔහුට අවසරය ලබා දෙන්නේ. ඊට පස්සේ බැංකුව සාමාන්‍යයෙන් ගිණුමක් විවෘත කිරීමේ දී අනුගමනය කරන කටයුතු සිදු කිරීමෙන් අනතුරුව මේ CTRA එකක් open කරලා ඒකට මේ මුදල් තැන්පත් කරාට පස්සේ ඔහුට බැංකුව කියයි මේ මුදල් පිටරටට ගෙනියන කොට තව එයාට තව තව අවශ්‍යතා තියෙනවා කියලා. උදාහරණයක්

විදිහට ඔහු කියයි මේ ඔයා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ගිහිල්ලා Tax clearance certificate එකක් අරගෙන ඇවිල්ලා මට පෙන්න්න කියලා. ඉතින් එවැනි කටයුතුත් ඔහු සිදු කරාට පස්සේ මේ ගිණුමෙන් ඔහුට පුළුවන්කම තියෙනවා දැනට තියෙන නීති රීති අනුව ඇමරිකන් එක්සත් ජනපද ඩොලර් ලක්ෂයක් හෝ ඊට සමාන වෙනත් විදේශ ව්‍යවහාර මුදලකින් ඇමරිකන් එක්සත් ජනපද ඩොලර් 10,000ට සමාන ප්‍රමාණයක් දක්වා ඔහු ඒ ස්ථීර පදිංචියට යන රටට රැගෙන යෑමට. දැන් අපි හිතමු ඔහුට ඔහු යන්නේ ඕස්ට්‍රේලියාවට

කියලා. එතකොට ඔහුට අවශ්‍ය වෙන්න පුළුවන් මේක ඕස්ට්‍රේලියානු මුදලින් ගෙනියන්න. එතකොට ඇමරිකන් එක්සත් ජනපද ඩොලර් ලක්ෂයකට සමාන ඕස්ට්‍රේලියානු ඩොලර් ප්‍රමාණයක් ඔහුට පිටරටට ගෙනියන්න පුළුවන් හැකියාව තියෙනවා. ඉතින් මේක තමයි දැනට එසේ ස්ථීර පදිංචියට යන අයට අපි ලබා දී තිබෙන අවසරය. මේ ප්‍රමාණය අපි සඳහන් කරලා තියෙන්නේ 2024 දොළොස් වෙනි මාසේ 19 වෙනිදා

නිකුත් කරපු නියමයකට අනුව. මේ නියමයට කලින් විශේෂයෙන්ම 2020 ට කලින් කිවුවොත් මා වඩාත් නිවැරදියි, මේ මුදල ඇමරිකන් එක්සත් ජනපද ඩොලර් ලක්ෂ දෙකක් මට්ටමක පැවතුණා. නමුත් ඔබ සියළු දෙනාම දන්නවා පසුගිය කාලය තුළ අපේ රටේ අපි මුහුණ දුන්න විදේශ විනිමය අර්බුදය හේතුවෙන් අපිට මෙසේ සංක්‍රමණිකයන් ස්ථීර පදිංචිය සඳහා මුදල් රැගෙන යන අයට එසේ රැගෙන යා හැකි මුදල යම් කිසි අඩු කිරීමක් සීමා කිරීමක් සිදු කරන්න සිදු වුණා. ඒකයි ඔය මුදල දැන් ඇමරිකන් ඩොලර් ලක්ෂයක් දක්වා අඩු වෙලා තියෙන්නේ. හැබැයි ඉදිරියේ දී අපේ විදේශ විනිමය

“යම් කිසි ශ්‍රී ලාංකිකයෙක් පිටරට සංචාරයක් කරන කොට විදේශ මුදල් නෝට්ටුවලට අමතරව මෙවැනි විද්‍යුත් අරමුදල් පැවරුම් කාඩ් පත් ඒ කියන්නේ ණය කාඩ් පතක් හෝ හර කාඩ් පතක් (Credit Card or Debit Card) රැගෙන යනවා. සමහර වෙලාවට විදේශ මුදල් නෝට්ටු විශාල ප්‍රමාණයක් ගෙන යනවාට වඩා එවැනි කාඩ් පතක් භාවිතා කිරීම සුරක්ෂිත යි. ඉතින් මෙවැනි කාඩ් පත් නිකුත් කිරීමේ දී එවැනි කාඩ් පත් විදේශ ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගැනීමේ දී එසේ කළ යුත්තේ කුමන කොන්දේසිවලට යටත්ව ද කියන කරුණ ගැන ඒ කාඩ් පත් භාවිතා කරන සියලු දෙනා දැන සිටිය යුතු යි.”

වෙළෙඳපොළේ යහපත් වර්ධනයන් සමඟ අපි මේ තාවකාලිකව පනවා තියෙන සීමාවන් අපිට ඉදිරියේ දී ඉවත් කිරීමට හැකිවෙයි කියලා අපි අපේක්ෂා කරනවා. එම අපේක්ෂාවත් සමඟ ඉදිරියේ දී මේ ප්‍රමාණය අර අපි කලින් සඳහන් කරපු ඇමරිකන් ඩොලර් ලක්ෂ දෙක සීමාවට අපිට යන්න පුළුවන් වෙයි කියලා අපිට බලාපොරොත්තුවක් ඇති කරගන්න පුළුවන්. ඒක වෙළෙඳපොළේ ඇතිවන යහපත් ප්‍රවණතාවයන් සැලකිල්ලට අරගෙන තමයි අපිට ඒ ඉඩකට අවසරය ලබා දෙන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ.

පුද්ගලයෙකු ජාත්‍යන්තර ගනුදෙනු සිද්ධ කරන්න යනකොට විද්‍යුත් කාඩ් පත් භාවිත කරනවා. එතකොට මේ විද්‍යුත් කාඩ් පත් භාවිත කර ජාත්‍යන්තර ගනුදෙනුවක් කරන්න යනකොට ඒ පුද්ගලයෙකු අනුගමනය කළ යුතු විශේෂ කරුණු කාරණා තියෙනවා ද? ඒ වගේම ඒ සඳහා වෙන් සීමාවන් පැනවෙනවා ද?

යම් කිසි ශ්‍රී ලාංකිකයෙක් පිටරට සංචාරයක් කරන කොට විදේශ මුදල් නෝට්ටුවලට අමතරව මෙවැනි විද්‍යුත් අරමුදල් පැවරුම් කාඩ් පත්, (Electronic Fund Transfer Card) ණය කාඩ් පතක් හෝ අපි ඒකට කියනවා Credit Card හෝ Debit Card (හර කාඩ් පතක්) හෝ වෙනත් සංචාරක කාඩ් පතක් හෝ වෙන ඕනෑ ම ආකාරයේ විද්‍යුත් කාඩ් පත් රැගෙන යනවා. සමහර වෙලාවට විදේශ මුදල් නෝට්ටු විශාල ප්‍රමාණයක් ගෙන යනවාට වඩා එවැනි කාඩ් පතක් භාවිතා කිරීම සුරක්ෂිත යි. ඉතින් මෙවැනි කාඩ් පත් නිකුත් කිරීමේ දී එවැනි කාඩ් පත් විදේශ ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගැනීමේ දී එසේ කළ යුත්තේ කුමන කොන්දේසිවලට යටත්ව ද කියන කරුණ ගැන ඒ කාඩ් පත් භාවිතා කරන සියළු දෙනා දැන සිටිය යුතු යි. ඔබ ඉතා නිවැරදි ව ඒ ප්‍රශ්නය අහද්දී කිවුව එක ඇත්ත. මොකද එම කාඩ් පත් භාවිතා කිරීමේ දී එය කිසිදු සීමාවකින් තොරව භාවිතා කරන්න දීලා තියෙන මෙවලමක් නෙමෙයි. එය උපකරණයක් නෙමෙයි. ඒක ඇත්තටම යම් යම් සීමාවන් එයට අදාළ යි. උදාහරණයක් ලෙස අපි එවැනි කාඩ් පතක් බැංකුවකින් credit or debit කාඩ් පතක් ලබා ගැනීමේ දී අපි බැංකුවලට කියලා තියෙනවා අපි ඔවුන්ට නියෝග යක් ලබා දී තිබෙනවා අදාළ පුද්ගලයන්ට එවැනි කාඩ් පත් නිකුත් කරද් දී එවැනි කාඩ් පත් විදේශ මුදල් ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගන්නවා නම් ඒ මුදල් යොදා ගත යුත්තේ ඕනෑ ම පුද්ගලයෙකුගේ ජංගම පුද්ගලික ගනුදෙනු සඳහා පමණයි කියන එක. ඒ කියන්නේ අපි ඒකට කියනවා personal current transactions of personal nature ඒ කියන්නේ ඒ කාඩ් පත මගින් සිදු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ ජංගම ජාත්‍යන්තර ගනුදෙනුවක්. එය භාවිතා කළ යුත්තේ ඔහුගේ පුද්ගලික අවශ්‍යතාවයන් සඳහා personal nature ඔහු ඔහුගේ පවුලේ අවශ්‍යතාවයකට, පවුලේ කෙනෙක්ගේ උවමනාවකට දරුවෙක්ගේ, තමන්ගේ බිරිඳගේ හෝ දෙමව්පියන්ගේ අවශ්‍යතාවලට විතරයි. ඒකෙන් අදහස් වෙනවා එම කාඩ් පත විදේශ සංචාරය කරනකොට ඔහු කිසිම ආකාරයක ජංගම නොවන ගනුදෙනුවකට

යොදා ගන්න බැහැ කියලා. අපි සමහර වෙලාවලට ජාත්‍යන්තර ජංගම ගනුදෙනුවලට අමතරව අපි හඳුනාගන්නවා තවත් ගනුදෙනුවක් ජාත්‍යන්තර ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනු කියලා. අපි උදාහරණයක් ලෙස ගත්තොත් යම් කිසි භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් ඔහුගේ පුද්ගලික පරිහරණයට යොදාගන්නවා නම් විදේශ සංචාරයක දී අපි ඒක කියන්නේ ජංගම ගනුදෙනුවක් කියලා. හැබැයි ඔහු ඒ කාඩ් පත පිටරටකට අරගෙන ගිහිල්ලා එම කාඩ් පතෙන් යම් කිසි වත්කමක් මූල්‍ය හෝ මූර්ත වත්කමක් අත්පත් කර ගන්න උත්සාහ කරනවා නම් එය ඇත්ත වශයෙන්ම ජංගම ගනුදෙනුවක් නොවේ. ඒවා කාඩ් පත භාවිත කර කරන්න බැහැ. මෙවැනි කාඩ් පතක් භාවිතා කරන්න පිටරට යන්නම ඕනේ නැහැනේ. අපි දන්නවා එය අන්තර්ජාලය හරහාත් online ගෙවීම් කිරීම සඳහාත් භාවිත කරන්න පුළුවන්. එය මොන විදිහකට ඒ කාඩ් පත භාවිතා කරත් එය පාවිච්චි කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ තමන්ගේ ජාත්‍යන්තර ජංගම ගනුදෙනුවක් ඒ වගේම එය පුද්ගලික ස්වරූපයේ ගනුදෙනුවක් නම් විතරයි. උදාහරණයක් ලෙස මට අවශ්‍ය නම් මගේ දරුවෙකුගේ අධ්‍යාපනය සඳහා විදේශ විශ්ව විද්‍යාලයකට ගෙවීමක් කරන්න ඒ විශ්ව විද්‍යාලය credit card payment එකක් accept කරනවා නම් අන්න එතකොට මේක මගේ දරුවෙකු සඳහා වෙන්තත් ඕනේ පළවෙනි එක. දෙවෙනි එක අධ්‍යාපනය කියන එක ජංගම ගනුදෙනුවක් ලෙස පිළි අරගෙන තියෙන්න ඕන. අන්න ඒ සඳහා ඒ කාඩ් පත භාවිතා කරන්න පුළුවන්. දැන් මෙතන දී කාඩ් පතක් නිකුත් කරද් දී විශේෂයෙන්ම අපි බැංකු වලට කියලා තියෙනවා ඒ හැම කාඩ් පත් ගිම්යෙකුගෙන්ම ලබා ගන්න කියලා යම් කිසි undertaking එකක්. මොකද මේ කාඩ් පත ලබා ගැනීමේ දී ඒ කාඩ් පත භාවිතා කරන්නා එතන දී ඔහු undertaking එකක් දෙන්න ඕන directly Central Bank එකට Director, Foreign Exchange ට මං මේ කාඩ් පත භාවිතා කරන අරමුණු ගැන මම දැනුවත් විශේෂයෙන්ම විදේශ මුදල්වල දී පාවිච්චි කරනවා නම් ඒක නිසා එවැනි අරමුණුවලින් බැහැරව මම මේ කාඩ් පත භාවිතා කරන්නේ නැහැ කියලා. මොකද අපිට ඔහු එය අත්සන් කරලා බැංකුවට භාර දුන්නා ම අවස්ථාවක දී ඔහු බැඳී සිටිනවා මේ කාඩ් පත අනුමත නොවන ගනුදෙනු සඳහා භාවිතා නොකරන්න. දැන් මම කිවුව ඔය ගනුදෙනුවලට අමතර ව මේකේ සීමාවන් කියන්නම් එකක් තමයි මේ කාඩ් පත ඔහුට බැහැ පුද්ගලික ගනුදෙනුවලට යොදා ගන්න නිසා ඔහුට බැහැ commercial transaction

එකකට යොදා ගන්න. අපි හිතමු සමහර භාණ්ඩයක් ආනයනය කරනවා නම් ඒක ජංගම ගනුදෙනුවක්. ඒක ඔහු ආනයනය කරන්නේ මෙහි විකුණන්න නම් ව්‍යාපාරික අරමුණකින් නම් ඒ සඳහා credit card එකෙන් ගෙවීමක් සිදු කරන්න බැහැ.

අනෙක් කරුණ මෙම කාඩ්පත භාවිතා කරලා ඔහුට Foreign Exchange dealings විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කරන්න පුළුවන්. උදාහරණයක් විදිහට විවිධාකාරයේ websites online forex dealing කරන්න ඒවා යොදා ගන්න බැහැ. ඒවගේ ම මේ කාඩ්පතින් බැහැ යම්කිසි ආකාරයක virtual currency අපි කියන්නේ අතරා currency ඔය crypto currency ඒවගේ ඒවා මිල දී ගැනීමට. ඊට අමතර ව, අපි කියනවා betting, gaming" gambling වගේ transactions සිදු කිරීම සඳහා මෙම කාඩ්පතින් ගෙවීම් කිරීම අපි තහනම් කරලා තියෙන්නේ.

මා සඳහන් කරපු ඔය තහනම් කරපු ගනුදෙනු, එහෙම නැත්නම් නිසි අවසරයක් නොමැති ගනුදෙනු සිදු කරලා ඔහු ඒ කාඩ්පතින් සිදු කරොත්, ඔහු අර undertaking එක හරහා යම්කිසි බැඳීමක් ඇතිකරගෙන තියෙනවා මේ කාඩ්පත පාවිච්චි කරන්නේ අවසරලත් අරමුණුවලට විතරයි කියලා. යම්කිසි අවස්ථාවක අපි මේ transactions monitor කරනවා. ඔහු එවැනි අවසර නොලත් ගනුදෙනුවකට තමන්ගේ කාඩ්පත පාවිච්චි කරලා තියෙනවා නම්, විදේශ විනිමය පනත යටතේ ඔහු යම්කිසි විදේශ විනිමය වරදක් කරපු ලෙස සලකලා කටයුතු කිරීමේ හැකියාව මේ පනත යටතේ අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන ඒ සඳහා තියෙනවා. පුද්ගලයන්, කාඩ්පත් හිමියන් භාවිතා කිරීමේ දී විදේශ මුදලින් ගෙවීම් කිරීමේ දී, ඒ විදේශ මුදලින් ගෙවීම් කරන්න බැරි මොනවාද කියන එක ගැනත් සීමාවන් ගැනත් හොඳ අවබෝධයක් ඇති කරගත යුතු යි.

හොඳයි. විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කිරීමේ පනත යටතේ බලයලත් විදේශ මුදල් හුවමාරුකරන්නන් අපි ඕනෑ තරම් දැක තිබෙනවා. අපට පැහැදිලි කරන්න පුළුවන් ද මේ බලයලත් සියලුම මුදල් හුවමාරුකරන්නන්ට විදේශ මුදල් විකුණන්න අවසර තියෙනවා ද? ඒ තියෙනවා නම් මොන මොන අරමුණු උදෙසා ද?

මේ පනත යටතේ විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කිරීම සඳහා Forex dealings සඳහා අවසරය ලබන කාණ්ඩ දෙකක් සඳහන් කරන්න පුළුවන්. එකක් තමයි Authorized

Dealers in Foreign Exchange. ඒ කියන්නේ බැංකු. අනික් කොටස තමයි Restricted Dealers නැත්නම් අපි කියනවා පරිසීමිත වෙළෙඳුන් කියලා. මේ Money Changers ලා කියන කොටස, නැත්නම් මුදල් හුවමාරු කරන ආයතන කියන කොටස ඇතුළත් වෙන්නේ දෙවෙනි කාණ්ඩයට. ඒ කියන්නේ Restricted Dealers ලා නැත්නම් පරිසීමිත වෙළෙඳුන් කියන කාණ්ඩයට. එතකොට ඔවුන්ට විදේශ විනිමය ගනුදෙනු කිරීම සඳහා පනතේ අවසරයක් ලබා දී තිබෙන්නේ යම්කිසි සීමා සහිත කටයුත්තකට පමණයි. උදා. විදියට දැන් බැංකුවක් වගේ ආයතනයක් ගන්නා ම, ඕනෑම ආකාරයක විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කිරීමේ බලය ඔවුන්ට ලබා දී තිබෙනවා. මේ foreign e-change purchase sell කරන්න පුළුවන්, borrow exchange කරන්න පුළුවන්. මේ ආකාරයේ සෑම විදේශ මුදල් ගනුදෙනුවක දී ම පහසුකම් සැපයීමට බැංකුවලට මහජනයාට පහසුකම් සැපයීමට බැංකුවලට පහසුකම් සැපයීමට ආයතනවලට පහසුකම් සැපයීමට Authorized Dealer කෙනෙක් විදිහට හැකියාව තියෙනවා. නමුත් ඒ හැකියාව Money Changer කෙනෙකුට නැහැ. අපි ඔවුන් පත්කර තිබෙන්නේ ඉතාම සීමිත කටයුත්තකට යෙදීම සඳහා පමණයි. උදාහරණයක් විදියට ඔබ කියූ ආකාරයට අනෙක් අපේ සියලුම ප්‍රේක්ෂකයන් දැක ඇති ලංකාවේ Authorized Money Changers ලා ඒගොල්ලන්ගේ Sign එක යටතේ පාර දෙපැත්තේ බෝඩ් තියෙනවා. ඕගොල්ලන්ට අදුරගන්න පුළුවන් මේ Money Changer කෙනෙක් කියලා. මහ බැංකුව යටතේ අපි එගොල්ලන්ට ලාංඡනයක් දීලා තියෙනවා ඒකත් ඒ ප්‍රවේශ වෙන තැන ඒක සඳහන් කරලා තියෙනවා. ඒ වගේ ම අර permit number එකත් අපි පැහැදිලි ව ම Authorized Money Changer කියන එකට යටින් ප්‍රදර්ශනය කරන්න කියලා තියෙනවා. එතකොට, ඔහු ඇත්ත වශයෙන් ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යටතේ අවසරලත් ආයතනයක් ද කියන එක ඒකෙන් තහවුරු කරන්න පුළුවන්. දැන් ඔබේ ප්‍රශ්නයට මම දැන් නැවත ගියොත් එතන දී ඔබ ඇහුවේ හැමෝට ම මුදල් විකුණන්න පුළුවන් ද කියලා. මම කියන්නේ හැමෝට ම මුදල් විකිණීමේ හැකියාව නැහැ. නමුත් අපි permit එක දීලා තියෙන හැමෝට ම විදේශ මුදල් මිල දී ගැනීමේ හැකියාව තියෙනවා. හැබැයි විදේශ මුදල් විකිණීමේ හැකියාව තියෙන්නේ මෙයින් කීපදෙනෙකුට විතරයි. ඒ නිසා, විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කිරීම සඳහා එවැනි Authorized Money Changer කෙනෙකු ලැබට යන කෙනෙක් යන්නේ තමන් සතු

මුදල් විකිණීම සඳහා නම්, ගනුදෙනුකරුවා පැත්තෙන් මිල දී ගැනීමක්. හැමෝට ම බැ මුදල් අලෙවි කරන්න. අපි ඒ අවසරය ලබා දීලා තියෙන්නේ ඉතාමත් ම සීමිත පිරිසකට විතරයි. දැනට පස් දෙනෙකුට විතරයි ඒ අවසරය හිමි වෙලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා ඒවාට Authorized Dealer in Foreign Exchange buying and selling දෙකටම තියෙනවා ද කියන එක පිළිබඳ කෙනෙක් සැලකිලිමත් වෙන්න ඕන. යම්කිසි විදේශ මුදල් ආයතනයක් සමග ගනුදෙනුවක් කිරීමට යෑමේ දී, විදේශ විනිමය මුදල් ගනුදෙනු සිදු වන විට අපි ඔවුන්ට පනවලා තියෙනවා කොහොමද ඒ ගනුදෙනු සිදු කරන්නේ කියලා. විශේෂයෙන් ම අපි ඔවුන්ට කියලා තියෙනවා ඔවුන්ට Automated System එකක්, තියෙන ඕනෑ ම ගනුදෙනුවක් සිදු කිරීමේ දී අදාළ බිල්පතක් නිකුත් කරලා අදාළ customer ට දෙන්න කියලා. ස්වයංක්‍රීය බිල්පතක් ගනුදෙනුවට අදාළ සියලු විස්තර සඳහන් වෙන බිල්පතක් ඉල්ලා සිටීමේ අයිතිය ගනුදෙනුකරුවාට තියෙනවා. ඔහු ඉතා පොඩි, අපි කතාවට කියනවා වගේ බස් ටිකට එකක් වගේ දෙයක් දෙනවා නම්, මහ බැංකුව සඳහන් කරලා තියෙනවා වගේ ස්වයංක්‍රීය ව ගනුදෙනුව සම්බන්ධයෙන් බිල්පතක් ලබා දෙන්න කියලා ඉල්ලා සිටීමේ අයිතිය ඔබට තියෙනවා. ඒ වගේ ම ගනුදෙනුකරුවන් දැනගන්න ඕනේ තමන්ගේ හැඳුනුම්පත ඉල්ලා සිටියොත්, ඔහුගේ පාස්පෝට් එක සහ වෙනත් තොරතුරක් ඉල්ලා සිටියොත් Money Changer හටත් ඒ තොරතුරුත් ලබා දෙන්න ඕන කියලා. මොකද මේක දෙපැත්තට ම සිදු වෙන්න ඕන. Money Changer තමන්ට අදාළ බිල්පත ගනුදෙනුකරුට දෙන්නත් ඕන. ගනුදෙනුකරුවන් Money Changer ඉල්ලා සිටි විට තමන්ගේ හැඳුනුම්පත හෝ විදේශ ගමන් බලපත්‍රය හෝ ඔහුට ලබා දෙන්න ඕන. මොකද Money Changer විදේශ විනිමය බලපත්‍රය පමණක් නෙමෙයි ඇත්ත වශයෙන් ම FIU එක නැත්නම් Financial Intelligence Unit එක විසින් ලබා දෙන උපදෙසුන් පිළිපදින්න ඕන. ඔවුන් කියලා තියෙනවා ගනුදෙනුවක් සිදු කිරීමේ දී අදාළ ගනුදෙනුව සම්බන්ධයෙන් සියලු කරුණු සමග මේ එදබැඟ ක්‍රියාවල කෙනෙක් එක්ක ගනුදෙනු කරන්න යනකොට අපේ සියලු ගනුදෙනුකරුවන් ඒ පිළිබඳ ව දැනුවත් විය යුතු යි කියලා.

විදේශ රැකියාවක සඳහා පිටත් ව යන පුද්ගලයෙකුට තියෙන්න පුළුවන් ප්‍රශ්න ටිකක් තමයි ඔහුට හෝ ඇයට විදේශ ගිණුමක් ආරම්භ කිරීමට හැකියාවක්

පවතිනවා ද? ඒවා මොනවා ද? සහ ඒවා සඳහා වන සීමාවන් සහ ඔවුන් සඳහා විශේෂ ණය යෝජනා ක්‍රම පවතිනවා ද? යන්න ඒ ගැන අපි කැමති යි ඔබේ අදහස දැනගන්න.

ඔව්, අපි බලමු ලංකාවේ පුද්ගලයෙක් දැන් යන්නේ විදේශ රටක රැකියාවකට. අපි කලින් ප්‍රශ්නෙදී ස්ථිර පදිංචියටත් ගියා නේ.අපි බලමු දැන් රැකියාවකට යන කෙනෙක් සලකන්නෙන් අපේ රටෙන් පිටත රස්සාවක් කරන කෙනෙක් විදිහට. ඒ කියන්නේ අනේවාසිකයෙක් විදියට. එතකොට විදේශ මුදලින් උපයලා එම මුදල් සිට රටට එවන්න ඕනේ. සියරට එවනකොට ඒ අයට ක්‍රම දෙකකින් එම මුදල් තියාගන්න පුළුවන්. එකක් තමයි, ඒ මුදල් යම්කිසි බැංකුවක් විසින් මිල දී ගෙන ඔහුගේ හෝ ඇයගේ රුපියල් ගිණුමකට බැර කරන්න පුළුවන්. එසේ නැතිනම්, අපි විශේෂ අවසරයක් ලබා දී තිබෙනවා ඒ විදේශ රටක රැකියාව කරන පුද්ගලයාට, සේවා නියුක්තිකයාට ඔහුට පුළුවන් තමන්ගේ විදේශ නියුක්තිකයාගේ රටින් එවන මුදල් විදේශ මුදල් ගිණුමකට බැර කරන්න. අපි කියනවා Personal Foreign Currency Account එකකට, පුද්ගලික විදේශ ව්‍යවහාර ගිණුමකට බැර කරන්න කියලා. දැන් ඇත්තට ම ඇයි මේ කෙනෙක් විදේශ මුදල් ගිණුමකට තමන්ගේ මුදල් බැර කරන්නේ? ඒකට හේතුව, එහෙම විදේශ මුදල් බැර කලා ම, අවශ්‍ය අවස්ථාව ක දී ඒවා නැවත රුපියල් බවට පරිවර්තනය කරගන්න පුළුවන්. හැම අවස්ථාවක දී ම නෙමෙයි. අපි හිතමු ඔහු මාසෙකට ඇමරිකානු ඩොලර් 1000ක් එව්වා කියලා, ඒ ඩොලර් 1000 විදේශ ගිණුමකට බැර වුණා ම, ඔහුගේ වියදමට මාසෙකට අවශ්‍ය වෙන්නේ ඇමරිකානු ඩොලර් 250 නම්, ඒ ඩොලර් 250 ඔහුට පුළුවන් රුපියල් බවට පරිවර්තනය කරන්න, ඉතුරු මුදල විදේශ මුදලෙන් තියලා.

විදේශ විනිමය අනුපාතය වෙළඳපොළේ ගත්තොත් එය උච්චාවචනය වෙන්න පුළුවන්. යම් කිසි පුද්ගලයෙකුට තමන්ගේම විදේශ මුදල් ගිණුමක මුදල් තියෙනවා නම් ඔහුට බැංකුවකින් තමන් නැවත පිටරට යන අවස්ථාවක දී විදේශ මුදල් මිලදී ගන්න ඕන වුනොත් ඔහුට දැන් මිල දී ගන්න ඕන නෑ. ඔහුට කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ තමන්ගේ account එකෙන් withdraw කරන එකනේ. එතකොට ඔහුට යම් කිසි අර විදේශ මුදල් වල උච්චාවචනයක් තිබුණොත් ඔහු තමන්ගේම මුදල් withdraw කරනවා නම් මුදල් පාවිච්චි කරනවා නම් ඔහුට වෙළඳපොළේ ඒ උච්චාවචනය

සිදු වුනත් ඔහුට එය ගැටලුවක් වෙන්නේ නැහැ. අනිත් කරුණ තමයි විදේශ මුදල් තමන්ගේ ගිණුමේ තියෙනකොට තමන්ට පුළුවන්කම තියෙනවා ඕනෑම ජංගම ස්වරූපයේ ගනුදෙනුවකට එම මුදල් භාවිතා කරන්න. එතකොට ඔහුට බැංකුවෙන් ඒ ඩොලර් මිල දී ගන්න ඕන නැහැ. යම් කිසි භාණ්ඩයක් ආනයනය කරන්න ඕන වුනොත් ඔහුට පුළුවන් බැංකුවෙන් ඒ මුදල් මිල දී ගන්නේ නැතුව තමන්ගේ විදේශ ව්‍යවහාරයේ තියෙන මුදල් වලින් ඒ මුදල් ගෙවීම් සිදු කරන්න. වෙළඳපොළේ තියෙන විනිමය අනුපාතය ඔහුට ගැටළුවක් වන්නේ නැහැ. තව ක්‍රමයක් තමයි දැනට තියෙන්නත්තවය අනුව අපි ඒ පුද්ගලික විදේශ ව්‍යවහාර ගිණුම් වල තියෙන මුදල්වලින් විශේෂයෙන් ම ඔහු යම් කිසි ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනුවකට ගෙවීමක් කරනවා නම් ඒ කියන්නේ පිටරට තියෙන වත්කමක් හෝ වත්කමක් මිල දී ගැනීම සඳහා ගෙවීමක් කරනවා නම් ඇමරිකන් එක්සත් ජනපද ඩොලර් 20,000 ක් දක්වා පමණයි එවැනි ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනුවක් කරන්න පුළුවන් කියලා සීමාවක් දැනට පනවලා තියෙනවා. හැබැයි ඒවගේ දේවල් අපි පනවලා තියෙන්නේ මේ මෑත කාලයේ ඇති වුණු විදේශ විනිමය වෙළඳපොළේ ඇති වුණු ගැටලුකාරී තත්ත්වය නිසා තමයි එවැනි තාවකාලික සීමාවක් පනවලා තියෙන්නේ. හැබැයි ඒ සීමාව පැනවුනේ 2020 ඉඳලා. නමුත් ඊට කලින් 2017 පනත ක්‍රියාත්මක වන දවසේ ඉඳලාම එවැනි සීමාවක් තිබුණේ නැහැ. එතකොට personal foreign currency accounts වල තියෙන මුදල් ඕනෑම ජංගම හෝ ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනුවකට භාවිතා කිරීමේ අවසරය අපි ලබා දී තිබුණා. ඒක නිසා ඔය ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනුවලට තියෙන සීමාවක් අපිට අනාගතයේ වෙළඳපොළ තත්ත්වයන්ගේ සිදුවන වර්ධනයන් සමඟ එවැනි නීති රීති ඉවත් කිරීමේ හැකියාව අපිට ලැබෙයි කියලා අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා. විදේශ මුදලින් ගිණුමක තියාගෙන හිටියොත් දේශීය සීමාවන් වලට යටත් වෙන්නේ නැතුව ඕනෑම ජංගම ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනුවකට තමන්ගේ මුදල් භාවිතා කිරීමේ අවසරය තියෙනවා. ඒ නිසා, ඒක විශේෂ අවස්ථාවක් විදේශ මුදල් උපයන්තන්ට ලබා දී තිබෙන. ඔබ ඊළඟට වැදගත් ප්‍රශ්නයක් ඇහුවා. විදේශ මුදල් ණය පිළිබඳව. යම් පුද්ගලයෙක් ණය ගන්න කොට ණය ගන්න පුළුවන් රුපියල් ණය සහ විදේශ මුදලින් ණය ගන්නත් පුළුවන්. අපි කියනවා rupee denominated loan එහෙම නැත්නම් foreign currency denominated loan එකකුත් ගන්න පුළුවන්. දැන් උදාහරණයක් ලෙස යම් කිසි පුද්ගලයෙක් බැංකුවෙන් ඉල්ලා සිටියොත්

මට විදේශ මුදලින් ණයක් දෙන්න කියලා එතකොට බැංකුව කියයි ඔයා විදේශ මුදලින් ගෙවීමක් කරනවා නම් ඔයාට විදේශ මුදලින් ණයක් ගන්න පුළුවන්. එතකොට බැංකුවට අදාල ලියකියවිලි අවශ්‍ය කරන සියළුම දේවල් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව ඔහුට විදේශ මුදලින් ණයක් ලබා ගැනීමේ හැකියාව තියෙනවා. මොකක් ද ඒකේ තියෙන වාසිය? අපි දන්නවා රුපියල් ණයක් ලබා ගන්නකොට එහි පොළී අනුපාතය සහ විදේශ මුදලින් ණය ලබා ගන්නකොට එහි පොළී අනුපාතය අතර වෙනස්කමක් තියෙනවා. එම නිසා විශේෂයෙන්ම විදේශ රටවල සිටින අයට විදේශ මුදලින් ණයක් අරගෙන ණයක් ලබාගන්න එකේ දී පොළී අනුපාතයන් දෙක අතර තියෙන වෙනසේ වාසිය ඔහුට ලබා ගැනීමේ හැකියාව තියෙනවා. ඔහු එහි දී විදේශ මුදලින් ලබා ගන්න ණය ඔහු service කරන්න ඕන එහෙම නැත්නම් ණය ගෙවන්න ඕන විදේශ මුදලින්මය කියන කොන්දේසියට යටත් වෙන්න ඕන. මොක ද ඔහු විදේශ මුදලින් ඒ ණය ගන්නම් ඒ විදේශ මුදලින් ම ඔහු ඒක ගෙවීමක් කරන්න ඕන. හැබැයි ඒ විදේශ මුදලින් ලබා ගන්න ණය ඔහුට තමන්ගේ රටේ අවශ්‍යතාවයකට ලංකාව තුළ වියදම් කරන්නත් පුළුවන් එහෙම නැත්නම් තමන්ගේ පුතෙකුගේ දුවෙකුගේ අධ්‍යාපන කටයුත්තකට හෝ වෙනත් එවැනි කටයුත්තකට භාවිතා කරන්නත් හැකියාව තියෙනවා. ඉතින් මෙවැනි අවස්ථා තියෙනවා විශේෂයෙන්ම පිටරට සේවය කරන රැකියාවන් කරන ශ්‍රී ලාංකිකයන් තමන්ගේ ඉපැයීම් අමාරුවෙන් ඉතාමත් ම අසීරුවෙන් උපයාගත් මුදල් ලංකාවේ බැංකු ක්‍රමයට එවලා එහි විදේශ මුදල් ගිණුම් ආරම්භ කරලා ඒ මුදල් පවත්වාගෙන යාමක් හරහා ඔවුන්ට මෙවැනි පහසුකම් ලබා දී තිබෙනවා. එය සිදුකරලා තියෙන්නේ රටට විදේශ මුදල් විනිමය ලබා ගැනීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම අපේ අරමුණක් නිසා.

ඉතාම හොඳ පැහැදිලි කිරීමක්. මේක ටිකක් වෙනස් වගේම ටිකක් වැදගත් ප්‍රශ්නයක්. බලයලත් අලෙවිකරුවෙකු ලෙස බැංකුවකට පුළුවන් ද අවසරලත් ගනුදෙනුකරුවෙකුට පහසුකම් සැලසීම ප්‍රතික්ෂේප කරන්න, ඒ වගේ ප්‍රතික්ෂේප කරපු අවස්ථාවක ගනුදෙනුකරුවෙකු අනුගමනය කළ යුත්තේ කොයි වගේ ක්‍රියාමාර්ගයක් ද?

විදේශ විනිමය පනත යටතේ පවතින වගන්තිවල ඔබ අහපු ප්‍රශ්නයට පිළිතුරක් තියෙනවා. යම් කිසි

පුද්ගලයෙක් බැංකුවකට අරන් යන්නේ රුපියල් නේ. ඔහු බැංකුවට රුපියල් දීලා කියනවා මට විදේශ විනිමය ඕනේ කියලා. එතකොට ඔය විදේශ විනිමය අවශ්‍යවෙන්නේ කරුණු අපි දැන් දන්නවානේ. සංචාරයකට අවශ්‍ය වෙන්න පුළුවන්, එහෙම නැත්නම් යම් කිසි භාණ්ඩයක් සේවාවක් ආනයනය කිරීමට අවශ්‍යවෙන්න පුළුවන් එහෙම නැත්නම් ඔහුගේ පවුලේ කෙනෙකුගේ අධ්‍යාපනයට හෝ එහෙම නැත්නම් යම් කිසි වෛද්‍ය අවශ්‍යතාවයකට විදේශ රෝහලකට ගෙවීමක් කරන්න වෙන්න පුළුවන්. මේ ආකාරයේ විවිධාකාර ගනුදෙනුවලට විදේශ මුදල් අවශ්‍ය වෙනවා. එතකොට විදේශ මුදල් කොහෙද තියෙන්නේ? බැංකුවේ. අපි අපේ තියෙන්නේ මොනා ද? රුපියල්. එහෙමනම්, අපි විදේශ මුදල් මිල දී ගැනීමක් සිදු කරනවා බැංකුවලින්. එතකොට අපි බැංකුවලට විදේශ විනිමය කියන්නේ අපේ රටට සම්පතක් නේ. මේ විදේශ මුදල් අපි කිසිදු සොයා බැලීමකින් තොරව ඕනෑම කෙනෙකුට ඕනෑම ප්‍රමාණයක් බැංකුවක් විකිණීම අපිට පිළිගන්න බැහැනේ. ඒක අපිට සාධාරණීයකරනය කරන්න බැහැ. තාර්කික නැහැ. ඇයි? අපිට විදේශ මුදල් කියන්නේ හිඟ සම්පතක්. නමුත් අපිට අපේ විදේශ මුදල් වලින් පාවිච්චි කිරීමට අවශ්‍ය කරන අයට පහසුකම් සැපයීමත් සිදු කිරීමත් කරන්න ඕන. එතකොට අපි බැංකුවලට කියලා තියෙනවා පනතෙන්ම ඔයා ගනුදෙනුකරුවන්ට විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කරන කොට ඒ පුද්ගලයා මේ ඉල්ලා සිටින ගනුදෙනුවේ නිර්ව්‍යාජභාවය ඒ කරුණු පිළිබඳ ඔබ සෑහීමකට පත් වෙනවා ද කියන එක සොයා බලන්න කියලා. අපි උදාහරණයක් ගමු. යම් කිසි පුද්ගලයෙක් සතියකට සිංගප්පූරුවට හෝ එහෙම නැත්නම් ලඟ තියෙන ඉන්දියාවට හෝ යම් කිසි සංචාරයක් යනවා කියලා හිතන්න. ඒ පුද්ගලයාම හිතන්න ඇමරිකාවට USA වලට යනවා කියලා සතියකට හෝ දෙකකට. එතකොට අපිට හිතාගන්න පුළුවන් නේද මේ එකම පුද්ගලයාට අවශ්‍ය විදේශ විනිමය ප්‍රමාණය වෙනසක් තියෙන්න පුළුවන් කියලා. ඒ වගේම අපි හිතමු සතියක වියදමකට අවශ්‍ය කරන මුදල් ප්‍රමාණය ඔහු ඉල්ලූ විට බැංකුවකට හිතුවොත් එහෙම ඔහු ඉල්ලා සිටින විදේශ මුදල් ප්‍රමාණය ඉක්මවා ඉල්ලලා සාධාරණීකරනය කරන්න බැහැ කියලා එතකොටත් බැංකුවට ඒ සම්බන්ධයෙන් මුදල් විකිණීමේ දී හිතන්න වෙනවා. උදාහරණයක් විදිහට දැනට විදේශ මුදල් නෝට්ටු විදිහට බැංකුවකට ඕනෑම customer කෙනෙකුට ඕනෑම සංචාරයක දී විකුණන්න පුළුවන් ඇමරිකන් ඩොලර් 5000 ක්

පමණයි. හැබැයි ඔහු සමහරවිට සංචාරය යනකොට තමන්ගේ පවුලේ හතර දෙනෙක් ඉන්නවා නම් හතර දෙනාත් එක්කම එන්න පුළුවන්. සමහරවිට හතර දෙනාම ඩොලර් 5000 ගානේ ඉල්ලා සිටින්නත් එන්න පුළුවන්. නමුත් ඔවුන් ඇත්තටම යන්නේ සමහර විට දවසකට දෙකකට ද කියන එකක් හොයලා බලන්න ඕන. බැංකුකරුවාට නැත්නම් ඒ මුදල් අලෙවිකරන පුද්ගලයාට හිතා බලන්න සිදුවෙනවා ඔවුන් ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ඉල්ලා සිටින මුදල් ප්‍රමාණය මෙම සංචාරය සඳහා සාධාරණද නැත්නම් එම මුදල් ඔවුන් සංචාරය සඳහා ඉල්ලා සිට වෙන දේකට පාවිච්චි කිරීමට යම් අවස්ථාවක හැකියාවක් තියෙනවාද කියන එක ඉතාම වැදගත්. සමහර විට බැංකුව හිතුවොත් නෑ නෑ මේගොල්ලේ මේ මුදල් ඉල්ලන්නේ මේ අරමුණට නෙමෙයි වෙනත් එකකට කියලා ඔහුට ඒ සම්බන්ධයෙන් සාධාරණ තොරතුරක් තියෙනවා නම් ඔහුට කියන්න පුළුවන් එකකෝ මම නිකුත් කරන්නේ මේ මුදල් ප්‍රමාණය පමණයි එහෙම නැත්නම් ඔහුට කියන්න පුළුවන් නෑ මට සැක සහිතයි මට මුදල් නිකුත් කරන්න බැහැ කියලා. එහෙම නැත්නම් ඔහු සමහර විට මුදල් ලියකියවිලි ඉදිරිපත් කරලා යම් කිසි ගනුදෙනුවකට මෙම මුදල් ඉල්ලා සිටින්න පුළුවන්. සමහර විට පුද්ගලයා සංචාරයක කිරීමක් නැතිව පුද්ගලයා යම් කිසි ප්‍රේශනයක් සිදු කරනවා යම් කිසි විදේශ රටක ගනුදෙනුවකට. ඒ ගනුදෙනුව පිළිබඳ බැංකුකරුවාට සාධාරණව එයාට සෑහීමකට පත්වෙන්න බැහැ හෝ ඒ රටේ beneficiary පිළිබඳව හෝ එහෙම නැත්නම් යවන පුද්ගලයා සම්බන්ධයෙන් හෝ යම් කිසි ඔහුට ගැටළුවක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. මෙය අනුමත නොවන ගනුදෙනුවක් වෙන්නත් පුළුවන්. අනුමත ගනුදෙනුවක් වුවත් ඒ ගනුදෙනුවේ නිර්ව්‍යාජභාවය පිළිබඳව බැංකුවට සෑහීමකට පත් නොවෙන්න පුළුවන්. එවැනි අවස්ථාවක දී බැංකුවට හැකියාව තියෙනවා ඔහුට විදේශ මුදල් නිකුත් නොකර සිටීමට. හැබැයි ඒ customer ට ඒ වෙලාවේ කියන්න පුළුවන් ඔයා මට විදේශ මුදල් නිකුත් කරේ නැහැනේ මේ මුදල් ගනුදෙනුව පිළිබඳ සෑහීමකට පත් වෙන්න බැරි හින්දා. සෑහීමකට පත් වෙන්න බැරි වුණා කියලා මට ලිඛිතව දෙන්න කියලා ඉල්ලා සිටින්නත් පුළුවන්.

එතකොට ගනුදෙනුකරුවා හිතනවා නෑ මම ඉල්ලා සිටියේ මගේ ඉතාමත්ම හොඳ ගනුදෙනුවකට, මේ ගනුදෙනුව පිළිබඳ කිසිදු ගැටළුවක් මට නැහැ කියන එක ඔයාට පුළුවන් විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුවට

ලිඛිතව දැනුම් දෙන්න. මෙන්ම මෙවැනි බැංකු මුදල් නිකුත් කරේ නැහැ කියලා. අපි බැඳී සිටිනවා විනිමය දෙපාර්තමේන්තුව විදිහට ඔහුට ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉක්මනින් ඒ කටයුත්ත බැංකුව සමඟ කතා කරලා ඇයි එහෙම සිදු වුණේ කියලා හොයලා බලලා ඔහුට පිළිතුරක් ලබා දීමට. ඔහුට ඇත්ත වශයෙන්ම අසාධාරණයක් සිදුවෙලා තියෙනවාද කියලා සොයා බැලීම සඳහා විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුවේ සිටින නිලධාරීන් විදිහට අපිටත් පනත අනුව වගකීමක් තියෙනවා.

ඒ පැහැදිලි කිරීමත් එක්ක අපි දීර්ඝ සාකච්චාවක් මේ වෙනකොට කරගෙන ඇවිල්ලා තිබෙනවා. මම කැමති අවසාන ප්‍රශ්නය ඔබතුමාට වෙන මෙන්ම මේ විදිහට යොමු කරන්න. විදේශ විනිමය පනත උල්ලංඝනයක් සිදු වුණොත් ඊට පස්සේ සිද්ධ වෙන්නේ කුමක් ද?

විදේශ විනිමය පනතේ උල්ලංඝනයක් සිදුවුණොත් විදේශ විනිමය පනත යටතේ ඒ සඳහා ගනහැකි ක්‍රියාමාර්ග මොනවා ද කියන එක පනත යටතේ පැහැදිලිව විග්‍රහ කරලා තියෙනවා. ඊට කලින් මා මෙය අවස්ථාවක් කර ගන්නවා පනත පිළිබඳව යම් කිසි ප්‍රංචි දෙයක් මතක් කරන්න. මේ පනතට අනුව විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුව තමයි විදේශ විනිමය වෙළඳපොළේ නියමකයා විදිහට, regulator විදිහට කටයුතු කරන්නේ. එතකොට ඒ විදේශ විනිමය ගනුදෙනුවලට අවශ්‍ය කරන නීති රීති උපදෙස් සියල්ලක් ම බැංකුවලට සහ ව්‍යාපාර ආයතනවලට සහ පුද්ගලයින්ට ලබා දෙන්නේ විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුව. ඒ විදේශ විනිමය දෙපාර්තමේන්තුවට වගකීමක් තියෙනවා විදේශ විනිමය වෙළඳපොළ නියාමනය කිරීම සහ ඒ වගේම විදේශ විනිමය ගනුදෙනු වල ප්‍රවර්ධනය සඳහා කටයුතු කරන්න. ඒ කරුණු දෙකම. ඊටකට ප්‍රවර්ධනය කියන එක අතිශය වැදගත්. විදේශ විනිමය ගනුදෙනු ප්‍රවර්ධනය කිරීම අතිශය වැදගත් ඊටක සංවර්ධනයේ දී, ආර්ථික දියුණුවේ දී ඉතා වැදගත්. හැබැයි ඒ වගේම එය නිසි නියාමනයකට යටත් විය යුතුයි. එහෙම නොවුනොත් වෙන්වෙන් එක එකකෙනා තමන්ට ඕන විදිහට විදේශ මුදල් ගනුදෙනු කරන්න සිදුකරොත් එහෙම අවසානයේ මේ විදේශ මුදල් කියන අපිට හිඟ සම්පතක් නිසි ප්‍රයෝජනය ඊට නොලැබී යන්න පුළුවන්. ඒක නිසා අපි ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉතාමත්ම සුපරීක්ෂාවෙන් කටයුතු කරනවා. කෙතෙක් යම් කිසි විදේශ මුදල් ගනුදෙනු පනතක් උල්ලංඝනය කළා

කියන්නකෝ. අන්න එවැනි අවස්ථාවක දී බැංකුවකට හෝ එවැනි විදේශ මුදල් ආයතනයකට හෝ අපිට ගන්න පුළුවන් ක්‍රියාමාර්ග මොනවා ද කියලා පනතේ පැහැදිලිවම 11 වෙනි වගන්තිය අනුව අපිට දක්වලා තියෙනවා. නමුත් වැඩිපුරම මේ කාරණයේ දී වැදගත් වෙන්නේ බැංකුවක් හෝ money changer කෙතෙක් නොවන සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික ආයතනයක් හෝ පුද්ගලයෙක් විදේශ විනිමය ගනුදෙනුවක් උල්ලංඝනය කලොත් මොකක්ද කරන්න පුළුවන් කියන එක. මම උදාහරණයක් විදිහට සඳහන් කරන්නම් අර ඔබ කලින් සඳහන් කරානේ කාඩ්පත් සම්බන්ධයෙන්. හිතන්න යම් කිසි පුද්ගලයෙක් තමන්ට නිකුත් කර තිබෙන විද්‍යුත් කාඩ්පතකින් අපි අර තහනම් කරා කියලා නැත්නම් සීමාවක් පනවලා තියෙනවා කියලා ගනුදෙනුවක් සඳහා භාවිතා කරලා තියෙනවා කියලා එයා ඒකෙන් යම් කිසි භාණ්ඩ වර්ගයක් ආනයනය කරලා තියෙනවා නම් එයා ආනයනය කරලා තියෙන්නේ තමන්ගේ පෞද්ගලික පාවිච්චියට නෙමෙයි තමන්ගේ කාඩ්පතෙන් ඒ ගෙවීම සිදු කරලා තියෙන්නේ ඒ භාණ්ඩ ඊට ආනයනය කිරීම සඳහා රටේ විකුණන්න. දැන් මෙයා පනත උල්ලංඝනය කරලා තියෙනවා. ඒ අනුව අපිට අර 11 වෙනි වගන්තියේ ම තියෙනවා බැංකුවක් හෝ මුදල් හුවමාරු කිරීමේ ආයතනයක් නොවන වෙනත් පුද්ගලයෙක් විදේශ විනිමය පනත යටතේ දක්වලා තිබෙන උපදෙස් නොතකා හැරීමක් උල්ලංඝනය කිරීමක් සිදු කරලා තියෙනවා නම් ඔහුට විරුද්ධව අපිට ක්‍රියාමාර්ගයක් ගන්න පුළුවන් කියන එක. මොකද මේ විදේශ ගනුදෙනු තොරතුරු බැංකු වලින් ලබාගෙන ඒවා පදබදාපදර කිරීමක් සිදු කරනවා. අපි එදිනෙදා මේ සම්බන්ධයෙන් පියවර ගන්නවා. මං කිවුව උදාහරණයට අනුව අපිට ඒ පුද්ගලයාට පුළුවන් රුපියල් මිලියනයක් දක්වා හෝ ඔහුගේ ගනුදෙනුවේ වටිනාකමට සමාන ප්‍රමාණයකට එයින් දෙකෙන් එකක් සම්බන්ධයෙන් අපිට පුළුවන් යම් කිසි දඬුවම් මුදලක් ගෙවන්න කියලා කියන්න විමර්ශනයකින් පසුව. අපි ඒ විමර්ශනයෙන් සැක හැර දැනගන්නවා මෙයා මේ ගනුදෙනුව සිදු කළා මේ ගනුදෙනුව සිදු කරලා තියෙන්නේ අපි නිකුත් කරලා තියෙන පනතේ නීති රීති උල්ලංඝනය කරලා ද? කියන එක. ඒ දඩ මුදල ගෙවන්න කියලා අපිට ඔහුට නියම කිරීමේ හැකියාව තියෙනවා. මෙසේ කරන්නේ විදේශ මුදල් වෙළඳපොළ නියාමනයක් සිදු කළ යුතු නිසා. එසේ නොවුනොත් අපිට මේ විදේශ මුදල් වලින් අවශ්‍ය කරන ප්‍රතිඵල, ලාභය සමස්ත ඊට නොලැබී යන්න පුළුවන්.

හොඳයි. අද දවසේ අපි සාකච්චා කළේ විදෙස් මුදල් පිළිබඳව. විදෙස් මුදල් කියන්නේ මොනවා ද? ඒවා අපේ ජීවිතයට බලපාන්නේ කොයි ආකාරයට ද? ඒ වගේම විදෙස් ගනුදෙනු සඳහා භාවිතා කරන ගිණුම්

වර්ග, කාඩ් පත් ඒ පිළිබඳ ඔබ දැනුවත් වෙන්න ඇති. ඒ වගේම ඔබට මනා අවබෝධයක් ලැබෙන්න ඇති විදෙස් ගනුදෙනුවක් කොහොම ද නීත්‍යානුකූලව සිද්ධ කරන්නේ කියන කාරණාව සම්බන්ධවත්.

සාකච්චා කළේ - සමන්තිකා යාපා
සහකාර අධ්‍යක්ෂ
සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

විදේශ මුදල් ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් යම්කිසි දැනුවත් වීමක් අවශ්‍ය වන්නේ නම් හෝ ගැටලුකාරී තත්ත්වයක් පවතින අවස්ථාවක ඒ පිළිබඳව පැමිණිල්ලක් සිදු කිරීමට අවශ්‍ය නම් රාජකාරී වේලාවන්හි දී පමණක් අමතන්න.

011-2477255

මෙම සාකච්චාව නැරඹීමට පහත QR කේතය Scan කරන්න.

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම පිළිබඳ සංකන්දනාත්මක විශ්ලේෂණය - ගෝලීය පිළිවෙත්

ඩී එන් එස් මායාදුන්න
ජේෂ්ඨ සහකාර අධ්‍යක්ෂ
තැන්පතු රක්ෂණ හා නිරාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව

1. හැඳින්වීම

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම මූල්‍ය පද්ධතියක ස්ථායීතාව පවත්වා ගැනීම සඳහා තීරණාත්මක කාර්යයභාරයක් ඉටු කරයි. එනම්, මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට පත්වූ/ බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක, එම මූල්‍ය ආයතනවල සිටින තැන්පතුකරුවන්ගේ තැන්පතු සඳහා ආරක්ෂක ජාලයක් ලෙස (Safety Net) ක්‍රියාත්මක වී තැන්පතු සඳහා ආවරණයක් ලබා දීමට කටයුතු කිරීමයි. මූල්‍ය පද්ධතිය කෙරෙහි මහජනතාවගේ විශ්වාස රඳා පවතින්නේ ඔවුන්ගේ තැන්පතු කෙරෙහි දුරකට සුරක්ෂිතද යන්න මත ය. යම් අවස්ථාවක මූල්‍ය ආයතනයක් කඩා වැටීමත් සමඟ තැන්පතුකරුවන් තම තැන්පතු මුදල් ආපසු ලබා ගැනීමට උත්සුක වේ. එවැනි අවස්ථාවක, එම මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රමාණවත් තරම් ද්‍රවශීල වත්කම් නොමැතිවීම තැන්පතුකරුවන්ගේ තැන්පතු මුදල් ආපසු ලබා දීමට හැකියාවක් නොමැති වේ. මේ තත්වයන් මත මහජනතාව මූල්‍ය පද්ධතිය කෙරෙහි තබා ඇති විශ්වාසය බිඳ වැටී, මූල්‍ය පද්ධතියේ ක්‍රියාත්මක වන සියලු ම බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතනවල තැන්පතු ආපසු ලබා ගැනීමට උත්සාහ දරයි. මෙවැනි අවස්ථාවක ආර්ථිකයේ බැංකු පද්ධතියේ ප්‍රමාණවත් තරම් ද්‍රවශීලතාවක් නොමැති වාතාවරණයක් නිර්මාණය වේ.

මේ නිසා බැංකු පද්ධතිය කඩා වැටී මූල්‍ය අර්බුදකාරී වාතාවරණයක් බිහි වේ. මූල්‍ය ආරක්ෂණ ජාලයක් නිර්මාණය වී ඇත්තේ මෙවැනි වාතාවරණයක් ඇති වීම වලක්වා ගනිමින් මූල්‍ය පද්ධතිය පිළිබඳ ජනතා විශ්වාසය ඒ ආකාරයෙන් රැකගෙන යාම සඳහායි.

“තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය” යනු ඉහත දැක්වූ ආකාරයේ මූල්‍ය ආරක්ෂණ ජාලයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් යනුවෙන් සරල ව හඳුන්වන්නේ මූල්‍ය ආයතනයක බලපත්‍රය එහි මූල්‍ය අධිකාරිය විසින් අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක එම මූල්‍ය ආයතනයේ තැන්පතුකරුවන්ට තම තැන්පතු මුදල සම්පූර්ණයෙන් ම හෝ එහි කොටසක් වශයෙන් ආපසු ගෙවීමට අවස්ථාව සලසා දෙන යාන්ත්‍රණයකි. එනම්, තැන්පතු රක්ෂණ ආවරණ සීමාවකට යටත් ව තැන්පතුකරුවන්ගේ මුදල් ආපසු ගෙවීමට හැකියාවක් ඇත.. මේ ආකාරයෙන් වන්දි මුදල් ගෙවීමට හැකියාව ලැබෙන්නේ එම යෝජනාක්‍රමය මගින් ස්ථාපිත කර ඇති තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදලක් මගිනි. මෙම තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල ප්‍රධාන වශයෙන් ගොඩ නැගෙන්නේ, තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ සාමාජිකයන්ගෙන් ලැබෙන තැන්පතු රක්ෂණ වාරික හරහා ය.

1 වන රූප සටහන : විවිධ රටවල ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමවල නිල ලාංඡන

2. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමවල පරිණාමය

1930 පමණ වන විට ගෝලීය ආර්ථික අවපාත තත්වයක් පැන නැගුණු අතර මේ කුලීන් තැන්පතුකරුවන්ට තම තැන්පතු මූල්‍ය ආයතන වෙතින් ලබා ගැනීමට නොහැකි වාතාවරණයක් ගොඩ නැගුණි. මෙම අර්බුදකාරී තත්වය බැංකු පද්ධතිය තුළ අහිතකර ලෙස ව්‍යාප්ත වීමක් දක්නට ලැබුණු අතර මෙම අවධානම් තත්වයන් මගහරවා ගැනීමට ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීමට කටයුතු කරන ලදී. මේ අනුව ආමරිකා එක්සත් ජනපදයේ “ෆෙඩරල් තැන්පතු රක්ෂණ සංස්ථාව” (Federal Deposit Insurance Corporation) නමින් ප්‍රථම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය 1933 දී ස්ථාපිත කරන ලදී. මෙමගින් බැංකු පද්ධතිය කෙරෙහි මහජන විශ්වාසය යථා තත්වයට පත් කිරීම සහ ආර්ථික පසුබෑම් තවදුරටත් උග්‍රකළ හැකි විශාල මුදල් ආපසු ගැනීම් වැළැක්වීමට හැකියාව ලැබුණි. ඉන්පසු

තවත් බොහෝ රටවල් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ස්ථාපිත කිරීමට පියවර ගන්නා ලදී.

ඉන් අනතුරු ව ජර්මනිය, 1934 දී තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීමට මුල පිරී ය. “තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම” බැංකු පද්ධතියට නවතම සංකල්පයක් වූ බැවින් දශක දෙකක් යනතුරු වෙනත් කිසිදු රටක් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීමක් පෙනෙන්නට නොවී ය. නමුත් 1953 වර්ෂයේ දී කැනඩාව “Credit Union Deposit Guarantee Corporation (Saskatchewan)” ස්ථාපිත කිරීම මගින් කැනඩාවේ මූල්‍ය පද්ධතිය සවිමත් කරවීය.

ආසියාවේ “තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම” පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී පෙනී යන්නේ, “තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම” ආසියාවේ මුලින් ම ආරම්භ

කර ඇත්තේ ඉන්දියාව බවයි. එය 1962 වර්ෂයේ දී “Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation” නමින් ආරම්භ කරන ලදී. ඉන් අනතුරුව පිලිපීනය 1963 වර්ෂයේ දී “Philippine Deposit Insurance Corporation” නමින් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කරන ලදී. 2007-2028 වකවානුවේ දී ඇති වූ ගෝලීය මූල්‍ය අර්බුදයෙන් පසු අනෙකුත් බොහෝ ආසියාතික රටවල් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ස්ථාපිත කිරීමට මූලපිරිය. ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකාවද තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් 2010 වර්ෂයේ දී ස්ථාපිත කරන ලදී.

යෝජනාක්‍රමයේ සාමාජිකයින් වන්නේ මූල්‍ය ආයතන වීමයි. ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ ද මෙම ලක්ෂණය පෙන්වුම් කරයි. එනම් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ලියාපදිංචි සියලු බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු සහ බලපත්‍රලාභී මූල්‍ය ආයතන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ අනිවාර්ය සාමාජිකයන් වේ. එනම් මෙම මූල්‍ය ආයතන අනිවාර්යයෙන් ම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ සාමාජිකත්වය ලබා ගත යුතුය. මේ ආකාරයෙන් ලොව පුරා ව්‍යාපත් ව පවතින තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම දක්නට ලැබෙන ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් වන්නේ මූල්‍ය ආයතන අනිවාර්යයෙන්

1 වන වගුව

ආසියානු කලාපයේ ස්ථාපිත තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම

රට	වර්ෂය	තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයේ නම
ඉන්දියාව	1962	Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation
පිලිපීනය	1963	Philippine Deposit Insurance Corporation
ජපානය	1971	Deposit Insurance Corporation of Japan ^DICJ&
කොරියාව	1996	Korea Deposit Insurance Corporation
ඉන්දුනීසියාව	2004	Indonesia Deposit Insurance Corporation
මැලේසියාව	2005	Malaysia Deposit Insurance Corporation
සිංගප්පූරුව	2006	Singapore Deposit Insurance Corporation Ltd
තායිලන්තය	2008	Deposit Protection Agency
ශ්‍රී ලංකාව	2010	Sri Lanka Deposit Insurance Scheme
පකිස්ථානය	2016	Deposit Protection Corporation

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

3. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම වල සාමාජිකයෝ

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයක “තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදලක්” පවතින අතර එම අරමුදල ගොඩනැගෙන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන් එම යෝජනා ක්‍රමයේ සිටින සාමාජිකයන්ගෙන් එකතු කර ගන්නා තැන්පතු රක්ෂණ වාරික මගිනි. යම් අවස්ථාවක මූල්‍ය ආයතනයක බලපත්‍රය අහෝසි වූ විට තැන්පතුකරුවන්ට වන්දියක් ලෙස ඔවුන්ගේ තැන්පතුවේ සම්පූර්ණ මුදල හෝ එයින් කොටසක් ගෙවීමට මෙම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය තුළින් කළ හැකි ය.

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයක දක්නට ලැබෙන ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් වන්නේ තැන්පතු රක්ෂණ

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයෙහි සාමාජිකත්වය ලබා ගත යුතු වීමයි. පහත දැක්වෙන රටවල ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම වල අනිවාර්ය සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීම අවශ්‍ය නොවේ.

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයේ වර්තමාන සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව 62කි. එනම් බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු 24ක්, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු 06ක්, සහ බලපත්‍රලාභී මූල්‍ය ආයතන 32ක් ලෙස ය. 2023 වර්ෂය සලකා බැලීමේ දී ලොව වැඩි ම සාමාජිකයින් (තැන්පතු භාරගන්නා ආයතන) සිටින තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය වන්නේ ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ක්‍රියාත්මක වන “Federal Deposit

2 වන වගුව

මූල්‍ය ආයතන අනිවාර්ය සාමාජිකයන් නොවන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම

රට	තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ නම
ඕස්ට්‍රේලියාව	Australian Prudential Regulation Authority
ජර්මනිය	Institutional Protection Scheme of the National Association of German Cooperative Banks (BVR)

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

Insurance Corporation” යෝජනා ක්‍රමයයි. එම යෝජනා ක්‍රමයේ සාමාජිකයන් 4,596 තැන්පතු භාරගන්නා ආයතන වේ. ආසියාව සලකා බැලීමේ දී වැඩිම සාමාජිකයින් ප්‍රමාණයක් සිටින්නේ ඉන්දියාවේ ක්‍රියාත්මක වන “Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation” හි ය. එනම්, සාමාජික සංඛ්‍යාව 1,997 කි. ඉන් අනතුරුව ඉන්දුනීසියාවේ ක්‍රියාත්මක වන “Indonesia Deposit Insurance Corporation” හි සාමාජික සංඛ්‍යාව 1,680කි.

4. තැන්පතු රක්ෂණ ආවරණය

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ සාමාජික මූල්‍ය ආයතනයක් බිඳ වැටුණු අවස්ථාවක දී රක්ෂිත තැන්පතුකරුවන්හට නිශ්චිත ව දක්වා ඇති උපරිම මුදලක් දක්වා වන්දි පිරි නැමෙයි. මෙය ආවරණය ලෙස හඳුන්වයි. ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ වත්මන් ආවරණය වන්නේ, ආයතන පදනම මත එක් තැන්පතුකරුවෙකුට රු. 1,100,000කි. මෙම ආවරණය ගණනය කිරීමේ දී රුපියල් සහ විදේශීය මුදලින්

3 වන වගුව

ලෝකයේ ඉහළ ම ආවරණ ලබා දෙන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම

රට	තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ නම	ආවරණය (ඇමරිකන් ඩොලර්)	දේශීය මුදල් ඒකක අනුව ආවරණය
ජර්මනිය	Deposit Protection Fund of German Banks - Association of German Banks	804,462	750,000 යුරෝ
ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය	Federal Deposit Insurance Corporation	250,000	250,000 ඇමරිකන් ඩොලර්
නෝර්වේ	Norwegian Banks' Guarantee Fund	196,610	2,000,000 නෝර්විජියානු ක්‍රෝන්
මෙක්සිකෝව	Instituto para la Protección al Ahorro Bancario	188,701	3,192,640 මෙක්සිකානු පෙසෝ
ඕස්ට්‍රේලියාව	Australian Prudential Regulation Authority	170,999	250,000 ඕස්ට්‍රේලියානු ඩොලර්
ඉන්දුනීසියාව	Indonesia Deposit Insurance Corporation	129,542	2000,000,000 ඉන්දුනීසියානු රුපියා

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

නිරූපිත එක් එක් තැන්පත්කරුවෙකුගේ සියලු රක්ෂිත තැන්පතු වගකීම්, සාමාජික ආයතනයේ බලපත්‍රය අවලංගු කිරීමේ දිනට උපවිත පොලී අගයක් ඇතුළු ව, එහි සාමාන්‍යද රුපියල් අගයකට එක්කර ගණනය කරයි. ගෝලීය වශයෙන් සලකා බැලීමේ දී 2023 දී වැඩිම ආවරණයක් ලබා දී ඇත්තේ ජර්මනියේ ක්‍රියාත්මක වන "Deposit Protection Fund of German Bank's Association of German Banks"ය. එය ඇමරිකන් ඩොලර් 804,462කි. එමෙන් ම පහත සඳහන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ද ඉහල ආවරණයක් ලබා දී ඇති බව පෙන්නුම් කරයි.

5. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම වල පරිපාලන කටයුතු

ගෝලීය ව ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම අධ්‍යයනය කිරීමේ දී පෙනී යන්නේ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ප්‍රධාන වශයෙන් ආකාර 4ක් යටතේ පරිපාලන කටයුතු සිදු කරන බවයි. එනම්:

4 වන වගුව

මහ බැංකු හරහා ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම

රට	රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය
බංග්ලාදේශය	Deposit Insurance Systems - Bangladesh Bank
පකිස්ථානය	Deposit Protection Corporation
වියට්නාමය	Deposit Insurance of Vietnam
සෞදි අරාබිය	Saudi Arabian Monetary Authority
ආර්ජන්ටිනාව	Seguro de Depósitos Sociedad Anónima

- I. මහ බැංකු හරහා පරිපාලනය වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම
- II. පූර්ණ රාජ්‍ය මැදිහත්වීම මත පරිපාලන වන රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම
- III. රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට පෞද්ගලික ආයතන රාමුවක් යටතේ පරිපාලන වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම
- IV. පූර්ණ පෞද්ගලික ආයතන රාමුවක් යටතේ පරිපාලනය වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය සලකා බැලුවහොත් එය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් පරිපාලනය කරනු ලබන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන ආකෘතියට සමාන ව බංග්ලාදේශය, පකිස්ථානය, වියට්නාමය යන රටවල තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම ක්‍රියාත්මක වේ. එනම් රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට මහ බැංකුව හරහා පරිපාලනය වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම වේ.

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

නමුත් ගෝලීය වශයෙන් සලකා බැලුවහොත් පෙනී යන්නේ බොහොමයක් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට රජය විසින් ම පරිපාලන කටයුතු සිදු කිරීමක් දක්නට ලැබේ. ආසියාතික රටවල්වල ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම බොහොමයක් ක්‍රියාත්මක වන්නේ මෙම ආකෘතිය අනුව ය. උදාහරණයක් ලෙස පහතින් දක්වා ඇත්තේ රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට රජය විසින්ම පරිපාලන කටයුතු කරගෙන යනු ලබන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයන්ය.

5 වන වගුව

රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට රජය විසින් ම පරිපාලන කටයුතු කරගෙන යනු ලබන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම

රට	රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය
ඉන්දියාව	Deposit Insurance and Credit Guarantee Coperation
ඉන්දුනීසියාව	Indonesia Deposit Insurance Corporation
කොරියාව	Korea Deposit Insurance Corporation
මැලේසියාව	Malaysia Deposit Insurance Corporation
පිලිපීනය	Philippine Deposit Insurance Corporation
තායිලන්තය	Deposit Protection Agency

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

සිංගප්පූරුව, එංගලන්තය සහ ජපානය සලකා බැලූවිට ඔවුන්ගේ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ආකෘතිය මීට වඩා වෙනස් ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක වේ. එනම් රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට පෞද්ගලික ආයතනික රාමුවක් යටතේ පරිපාලන කටයුතු සිදු කරනු ලබන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ලෙසය.

6 වන වගුව

රජය විසින් නීති සම්පාදනය කොට පෞද්ගලික ආයතනික රාමුවක් යටතේ පරිපාලන කටයුතු සිදු කරනු ලබන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය

රට	තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය
ජපානය	Deposit Insurance Corporation of Japan
සිංගප්පූරුව	Singapore Deposit Insurance Corporation Ltd
එක්සත් රාජධානිය	Financial Services Compensation Scheme

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

එමෙන්ම පහත සඳහන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම සම්පූර්ණයෙන් ම පෞද්ගලික ආකෘති රාමුවක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වේ. එනම්,

7 වන වගුව

පෞද්ගලික ආකෘති රාමුවක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම

රට	තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය
ජර්මනිය	Deposit Prtotion Fund of German Banks
ට්‍රිස්ට්‍රියාව	Fonds de Garantie des deposits Bancaires

මූලාශ්‍ර: IADI 2024 Annual Survey (as of year-end 2023)
<https://www.iadi.org/what-we-do/analysis/data/>

6. සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු (Eligible Deposits)

මූල්‍ය ආයතන බොහෝ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමවල අනිවාර්ය සාමාජිකයෝ වෙති. එනම් මූල්‍ය ආයතනයක් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයක සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීම අනිවාර්ය කරුණකි. මෙහි දී මූල්‍ය ආයතන සතුව ඇති සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු, “තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය” හරහා රක්ෂණ ආවරණයක් ලබාගත යුතු අතර ඒ සඳහා රක්ෂණ වාරිකයක් ගෙවිය යුතු ය. මූල්‍ය ආයතන සතුව ඇති “සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු” යනුවෙන් අදහස් වනුයේ මූල්‍ය ආයතනය සතුව ඇති සියලු ම තැන්පතුවලින් “සුදුසුකම් නොලත් තැන්පතු” අඩුකළ පසු ලැබෙන අගයයි.

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය සලකා බැලුවහොත්, සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ක්‍රමකද යන්න බැංකු (විශේෂ විධිවිධාන) පනතේ 43 වගන්තිය යටතේ විග්‍රහ කර ඇත. එනම්, සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ලෙස හඳුන්වන්නේ ජංගම ගිණුම්වල ඇති තැන්පතු, කාලීන සහ ඉතිරිකිරීම් ගිණුම්වල තැන්පතු ය. මෙහි දී වෙනත් සාමාජික ආයතනයක කර ඇති තැන්පතු අදාළ බලපත්‍රලාභී බැංකුව හෝ මූල්‍ය ආයතනය (යෝජනාක්‍රමයේ සාමාජිකයන්) මෙම ගණනය කිරීමේ දී “සුදුසුකම්ලත් තැන්පතුවලින්” ඉවත් කර ඇත. ගෝලීය වශයෙන් සලකා බලන විට බොහෝ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමවල සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ගණනය කිරීමේ දී වෙනත් බැංකුවක හෝ මූල්‍ය ආයතනයක තැන්පතු ඉවත් කෙරේ. නැතහොත් එම තැන්පතු නොසලකා හැරේ. නමුත් ඕස්ට්‍රේලියාව, ඉන්දුනීසියාව, පිලිපීනය, ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය වැනි රටවල් අන්තර් බැංකු/මූල්‍ය ආයතන තැන්පතු සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ලෙස සලකා බලනු ලබයි.

එමෙන් ම ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ දී “සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු” ගණනය කිරීමේ දී රජයේ තැන්පතු ඉවත් කෙරෙයි. ලෝකයේ බොහෝ රටවල් මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාව ද තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ගණනය කිරීමේ දී රජයේ පවතින තැන්පතු ඉවත් කෙරෙයි. නමුත් රටවල් කිහිපයක් රජයේ තැන්පතු ද “සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු” ලෙස සලකනු ලබයි. එනම්, ඕස්ට්‍රේලියාව, ජපානය, තායිලන්තය, ඉන්දුනීසියාව, මැලේසියාව, පිලිපීනය, ස්විට්ස්ටර්ලන්තය, බ්‍රසීලය, යනාදී රටවල් රජයේ

තැන්පතු ද සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ලෙස සලකනු ලබයි. මෙම සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ගණනය කිරීමේ දී මතුවන තවත් කරුණක් නම් විදේශ මුදලින් පවතින තැන්පතු මෙම සුදුසුකම්ලත් තැන්පතුවලට අයත්වනවාද? නැද්ද? යන්නයි. ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය සලකා බැලුවහොත් විදේශ මුදලින් පවත්වාගෙන යන තැන්පතු සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ලෙස සැලකේ. නමුත් ඕස්ට්‍රේලියාව, සිංගප්පූරුව, ජපානය, තායිලන්තය, වියට්නාමය, යනාදී රටවල් විදේශ මුදලින් පවත්වාගෙන යනු ලබන තැන්පතු සුදුසුකම්ලත් තැන්පතු ලෙස නොසලකයි.

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය සලකා බැලීමේ දී, ඉහත සඳහන් කළ තැන්පතුවලට අමතර ව පහත සඳහන් තැන්පතු ද සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු ගණනය කිරීමේ දී ඉවත් කිරීමට බලය 2023 අංක 17 දරන බැංකු (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ ලබා දී ඇත. එනම්,

1. අධ්‍යක්ෂවරුන් සහ ප්‍රධාන කළමනාකරුවන් (Key Management Personal) සතුව පවතින තැන්පතු
2. අතහැර දැමූ දේපළ (Abandoned Property)

7. තැන්පතු රක්ෂණ සඳහා අරමුදල් සැපයීම සහ කළමනාකරණය කිරීම සඳහා විවිධ ප්‍රවේශ

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම තුළින් වන්දි ගෙවීමේ දී ගෝලීය වශයෙන් ප්‍රධාන ආකෘති දෙකක් යටතේ ලෝකය පුරා පවතින තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ක්‍රියාත්මක වේ. එම ප්‍රධාන ආකෘතීන් දෙක වන්නේ,

- (i) Ex-ante (පූර්ව වාර්තා කරන ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම)
- (ii) Ex-Post (පසු වාර්තා කරන ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම)

Ex-ante ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම යනුවෙන් අදහස් වන්නේ, තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයේ සාමාජිකයන්ගෙන් තැන්පතු රක්ෂණ වාරික කාලීන පදනමක් යටතේ රැස් කර යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/ බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල හරහා වන්දි ලබා දෙන යාන්ත්‍රණයකි. එනම් රක්ෂණ

යෝජනා ක්‍රමයේ අරමුදලක් කල් ඇතිව ගොඩනගා ගෙන යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/ බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක වන්දි ලබා දෙන ක්‍රමයකි. සරලව සලකා බැලුවහොත් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවකට පත් වුවත් නැතත් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයේ සාමාජිකයන්ගෙන් රක්ෂණ වාරික ලබාගෙන ගොඩනගා ගන්නා අරමුදලක් හරහා යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක එම අරමුදල උපයෝගී කොට වන්දි ලබා දෙන ක්‍රියාදාමයකි. ලෝකයේ බොහෝ රටවල, ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු ව ක්‍රියාත්මක වන්නේ මෙම ආකෘතිය මත ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයකි.

නමුත් Ex-Post ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම අතලොස්සක් ගෝලීය ව ක්‍රියාත්මක වේ. Ex-Post යනුවෙන් අදහස් වන්නේ යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති අවස්ථාවක අනෙකුත් සාමාජිකයන් එක් ව එම අසාර්ථකත්වයට/බලපත්‍රය අවලංගු කර ඇති මූල්‍ය ආයතනයේ තැන්පතු කරුවන්ට වන්දි මුදල් ලබා දෙන යාන්ත්‍රණයකි. එනම් පූර්ව සූදානමක් මෙම ආකෘතිය යටතේ දක්නට නොලැබේ. තවදුරටත් පැහැදිලි කලහොත් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකත්වයට/බලපත්‍රය අවලංගු වූ විට පමණක් සාමාජිකයන්ගෙන් අරමුදල් රැස්කර වන්දි ලබාදෙන යාන්ත්‍රණයකි. ඕස්ට්‍රේලියාව, ඩෙන්මාර්කය, ප්‍රංශය, පින්ලන්තය, එංගලන්තය ඉතාලිය ආදී රටවල ක්‍රියාත්මක වන්නේ Ex-Post ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම වේ.

8. තැන්පතු රක්ෂණය සඳහා විධාන (Mandates)

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ප්‍රධාන වශයෙන් විධාන (Mandates) හතරක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වේ. එනම්, Pay Box, Pay Box-Puls, Loss Minimiser සහ Risk Minimiser යනුවෙනි. මෙම විවිධ විධාන පිළිබඳ ව කෙටි හැඳින්වීමක් පහතින් දක්වා ඇත.

(i) Pay Box : තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයක් සරල ව ක්‍රියාත්මක වන විධාන (Mandate) මෙම ක්‍රමය වේ. එහි දී තැන්පතු රක්ෂණයේ මූලික කාර්යය වන්නේ මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථක

වූ විට/බලපත්‍රය අවලංගු වූ අවස්ථාවක තැන්පතුකරුවන්ට කඩිනමින් තැන්පතු රක්ෂණ වන්දියක් ලබා දීමයි. එනම්, යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථක වූ විට හෝ බලපත්‍රය අහෝසි කර ඇති විට, තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය හරහා තැන්පතුකරුවන්ට යම් සීමාවක් දක්වා වන්දි ලබා දෙන යාන්ත්‍රණයකි. තැන්පතුකරුවන් ආරක්ෂා කිරීමට පියවර ගැනීම මෙහි ප්‍රධාන කාර්යභාරය වේ. එනම්, මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථක විමට/බලපත්‍රය අහෝසි කිරීමට ඇති වතාවරණයක දී, එම මූල්‍ය ආයතනය යළි ප්‍රකෘති තත්වයට පත් කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමක් මෙම ක්‍රමය තුළින් දක්නට නොලැබේ.

(ii) Pay Box-Puls යනුවෙන් අදහස් වනුයේ කලින් පැහැදිලි කළ Pay Box ආකෘතියෙන් ඉදිරියට ගොස් යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථක විමට/බලපත්‍රය අහෝසි කිරීමට යන අවස්ථා මග හරිමින් යළි ප්‍රකෘති තත්වයට පත් කිරීමේ කාර්යභාරය ඉටු කිරීමයි. එනම් සුපුරුදු පරිදි තැන්පතුකරුවන්ට යම් සීමාවක් දක්වා තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල තුළින් වන්දි ලබා දීමට අමතර ව මූල්‍ය ආයතනයේ අවධානම් කළමනාකරණ රාමුව අධ්‍යයනය කරමින් එම මූල්‍ය ආයතනය අසාර්ථක විමට පෙර, සුදුසු පියවර ගැනීමයි. උදාහරණ ලෙස තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල භාවිත කොට, යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථකභාවයට/බලපත්‍රය අහෝසි කිරීමට පෙර අරමුදල් සපයා දෙමින් එම ආයතනය ප්‍රකෘති තත්වයට ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීමයි.

(iii) Loss Minimiser : මෙහි දී සිදුවන්නේ බැංකු පද්ධතිමය අවදානම මගහරිමින් සහ මූල්‍ය ස්ථායීතාව පිළිබඳ අවධානය යොමු කරමින් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයට සිදුවන පාඩුව අවම කිරීමට කටයුතු කිරීමයි. මෙම ක්‍රමයේ ප්‍රධාන ඉලක්කය වන්නේ මූල්‍ය ආයතනයේ අසාර්ථක වීමේ සම්භාවිතාවන් අවම කරමින් තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදලට සිදුවන පාඩුව අවම වන ආකාරයට කටයුතු කරමින් තැන්පතුකරුවන්ගේ තැන්පතුවලට ආරක්ෂාව සහතික කිරීමයි. මෙහි දී බැංකු පද්ධතියට වන අවදානම් වඩා ගැඹුරින් අධ්‍යයනය කොට, වඩාත්

උචිත බැංකු භාවිතයන් අනුගමනය කිරීමට දිරිමත් කිරීමක් මෙම ක්‍රමය තුළින් සිදුවේ.

(iv) Risk Minimiser: බැංකු පද්ධතියට වන අවදානම් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කොට තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය හරහා අවදානම් කල් ඇතිව හඳුනාගෙන අවදානම් කළමනාකරන උපක්‍රමශීලී ක්‍රම පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීමට කටයුතු කිරීමයි. මෙමගින් ඵලදායී නියාමන, අධීක්ෂණ සහ අවධානම් පාලනය කිරීමට සහ අවම කිරීමට විවිධ මූල්‍ය උපකරණ මෙම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය උපයෝගී කරගෙන කටයුතු කරනු ලබයි.

සාමාන්‍යයෙන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීමේ දී මූලික වශයෙන් ම ක්‍රියාත්මක වන ආකෘතිය වන්නේ Pay-Box ආකෘතියයි. ඉන් අනතුරුව එම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය වඩා හොඳින් ස්ථාපිත වීමත් සමග අනෙකුත් ආකෘතීන් වලට අනුගත වීමක් දක්නට ලැබේ.

ගෝලීය වශයෙන් සලකා බැලුවහොත් Pay Box Puls ආකෘතියට ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම බහුලවම දක්නට ලැබේ. එනම්, Pay Box Puls ආකෘතිය ප්‍රචලිත ම ආකෘතිය වේ.

සිංග්ල්පුරුව, ස්විට්සර්ලන්තය, බංග්ලාදේශය, බෙල්ජියම් ආදී රටවල ක්‍රියාත්මක වන්නේ Pay Box ආකෘතිය මත ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම වේ.

කැනඩාව, ප්‍රංශය, ජපානය, තුර්කිය යනාදී රටවල ක්‍රියාත්මක වන්නේ Loss Minimiser ආකෘතිය මත ගොඩ නැගුනු තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම වේ.

Risk Minimiser ආකෘතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ද ගෝලීය වශයෙන් දක්නට ලැබෙන්නේ සීමිත ප්‍රමාණයකිනි. එනම් ඔස්ට්‍රේලියාව, ජර්මනිය, කොරියාව, මැලේසියාව, ඉන්දුනීසියාව, ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය යනාදී රටවල ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම මෙම ආකෘතිය මත ක්‍රියාත්මක වේ.

ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ සලකා බැලුවහොත් ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය මූලින් ම ක්‍රියාත්මක

වූයේ Pay Box ආකෘතිය යටතේ ය. නමුත් 2023 අංක 17 දරන බැංකු (විශේෂ විධිවිධාන) පනත ක්‍රියාත්මක වීමත් සමග Pay Box Puls ආකෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාවක් ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයට ලැබුණි. එනම් ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල හරහා මූල්‍ය ආයතන නිරාකරණය සඳහා අරමුදල් සැපයීමට හැකියාව ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයට ලැබුණි.

9. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමවල දක්නට ලැබෙන පොදු අභියෝග

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම බැංකු පද්ධතිය කෙරෙහි මහජන විශ්වාසය පවත්වා ගැනීම සහ තැන්පතුකරුවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. කෙසේ වෙතත්, මෙම තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමවල කාර්යක්ෂමතාව සහ තිරසරභව බලපෑම් කළ හැකි විවිධ අභියෝගවලට ඔවුන් මුහුණ දෙයි. තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම හා සම්බන්ධ පොදු අභියෝග කිහිපයක් පහතින් විස්තර කෙරේ.

(i) තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල ප්‍රමාණවත් නොවීම- තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල්වල දක්නට ලැබෙන පොදු අභියෝග වන්නේ තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල සමහර අවස්ථාවල දී ප්‍රමාණවත් නොවීමයි. එනම්, මූල්‍ය ආයතනයක් හෝ කිහිපයක් අසාර්ථක වීම මත/බලපත්‍රය අහෝසි කර ඇති අවස්ථාවක දී වන්දි ලබා දීමේ දී එම අරමුදලේ ප්‍රමාණවත් තරම් අරමුදලක් නොමැති තත්වයක් ජනිත වීම.

(ii) සදාචාරාත්මක අවදානම් (Moral Hazard Risks) -

යම් මූල්‍ය ආයතනයක් අසාර්ථක වූ විට/බලපත්‍රය අහෝසි කරන අවස්ථාවක තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමය තුළින් තැන්පතුකරුවන්ට වන්දි පිරිනැමීමක් සිදුවේ. එම නිසා තැන්පතුකරුවන් තම මුදල් තැන්පතු කිරීමේ දී එම මූල්‍ය ආයතනයේ අවධානම් ස්වභාවය සලකා බැලීමෙන් තොරව දැඩි අවධානම් සහිත මූල්‍ය ආයතනවල පවා තැන්පතු කිරීමට පෙළඹෙයි. මන්ද යම්කිසි අවස්ථාවක එම මූල්‍ය ආයතනය අසාර්ථක වූ විට/බලපත්‍රය අහෝසි කළ විට එම

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය තුළින් වන්දි ලබා දෙන බැවිනි.

(iii) වාරික එකතු කිරීම-

බොහෝ තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල්වල ප්‍රධානතම අරමුදල් සම්පාදන ප්‍රභවය වන්නේ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ සාමාජිකයන්ගෙන් ලබා ගන්නා රක්ෂණ වාරික තුළිනි. මෙම රක්ෂණ වාරික නියමිත දිනට නොලැබීම, සුදුසු මිල ගණන් යටතේ වාරික අය කිරීම අභියෝගාත්මක කාරණයක් විය හැක.

(iv) තැන්පතු රක්ෂණ සීමාව ඉක්මවා ඇති තැන්පතු -

තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල් හරහා වන්දි ලබා දීමේ දී උපරිම වන්දි සීමාවකට යටත් ව වන්දි ලබා දීම සාමාන්‍ය කටයුත්තකි. මෙහි දී සමහර තැන්පතුවල අගය, මෙම වන්දි සීමාව ඉක්මවා ගොස් තිබිය හැකිය. එවැනි අවස්ථාවක දී එම තැන්පතුකරුවන්ට ලැබෙන්නේ තමා ආයෝජනය කළ තැන්පතුවලින් කොටසක් පමණි. මෙවැනි තත්වයක දී තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමයේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව තැන්පතුකරුවන්ට පහත සඳහන් ආකාරයේ ගැටලු නිර්මාණය වීමට ඇති ඉඩකඩ වැඩිය.

(v) දත්ත කළමනාකාරණය සම්බන්ධ ගැටලු-

තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම හරහා වන්දි ලබා දීමේ ක්‍රියාවලියේ දී නිවැරදි තොරතුරු ඇතුළත්

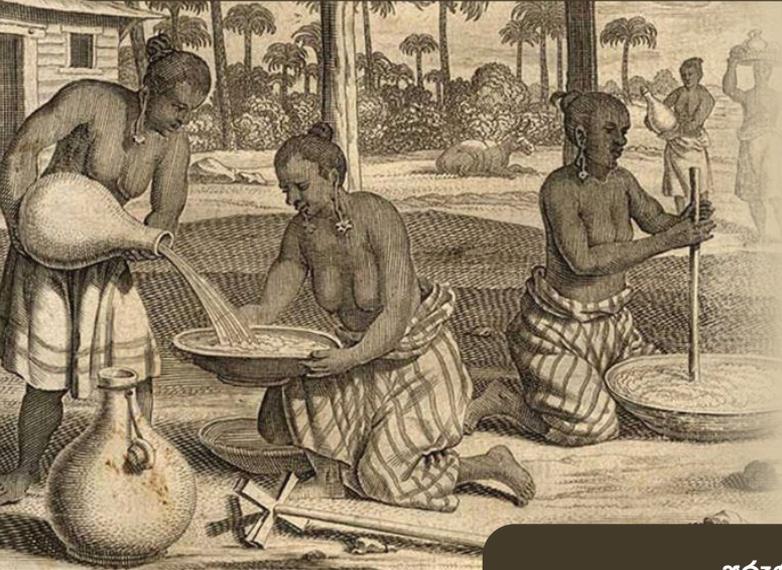
දත්ත පද්ධතියක් තිබීම අනිවාර්ය කරුණකි. මේ සඳහා බොහෝ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම විශාල වශයෙන් මුදල් වැය කොට නිවැරදි දත්ත කළමනාකරණ පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීමට කටයුතු කිරීම දක්නට ලැබීම පොදු කරුණකි. එනම් තැන්පතුකරු පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු නොමැති වීම ප්‍රධාන අභියෝගයකි.

(vi) සයිබර් අවදානම්-

වර්තමානයේ බොහෝ බැංකු කටයුතු ඩිජිටල් තාක්ෂණය හරහා සිදුවෙන බැවින් එම බැංකු පද්ධතිවලට සයිබර් ප්‍රහාර ඇති වීමට අවකාශ බොහෝ වැඩිය. මෙම සයිබර් ප්‍රහාරයන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රමවල පවතින දත්ත සඳහා අහිතකර ලෙස බලපෑමට හැකියාවක් ඇත.

10. සාරාංශය

ඉහත විග්‍රහයන් සලකා බැලීමේ දී පෙනී යන්නේ තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ක්‍රියාත්මක වන්නේ එක රාමුවකට යටත්ව නොවේ. ඒ ඒ රටවල ආර්ථික, සාමාජීය, දේශපාලන, තාක්ෂණික කරුණු පදනම් කරගෙන විවිධ අයුරින් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනාක්‍රම ලොව පුරා ක්‍රියාත්මක වේ. මෙසේ විවිධ ආකාරයෙන් තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ලොව පුරා පැවතුනත් එක අරමුණක් යටතේ මෙම යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක වේ. එනම්, මූල්‍ය පද්ධතිය පිළිබඳ මහජන විශ්වාසය රඳා පැවැත්මට කටයුතු කිරීමයි. මේ තුළින් ආර්ථිකයට මූල්‍ය පද්ධතියේ ස්ථායීතාව පවත්වා ගැනීමට හැකියාව ලැබේ.

ව්‍යවහාර මුදල් සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය

අරුණ ගාමිනි
කෞතුකාගාර පාලක, ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථික ඉතිහාසයේ සුවිශේෂී මං සලකුණු නම් වූ ලිපි මාලාවේ පස්වන ලිපිය වන මෙයින් ආර්ථික ඉතිහාසයේ කැපීපෙනෙන පාර්ශ්වයක් නියෝජනය කරන අතීත මුදල් ව්‍යවහාරයේ ආරම්භය පිළිබඳ මූලික විග්‍රහයක් සිදු කිරීම අරමුණු කරයි. ඒ යටතේ අතීත භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමය, විනිමය මාධ්‍යයවල පැන නැගීම හා පිළිගත් විනිමය මාධ්‍ය ආදේශනය මෙන් ම ඉපැරණි කාසිවල සන්දර්භීය පසුබිම පිළිබඳව ද විශේෂ අවධානය යොමු වේ. ප්‍රස්තුතය පිළිබඳ පවතින ප්‍රවාද පුළුල් ක්‍ෂේත්‍රයක පැතිර යන්නේ, මේ පිළිබඳ දීර්ඝ පර්යේෂණ ඉතිහාසයේ විෂය ප්‍රාමාණිකයන් විසින් විවිධ අදහස් මතු කර තිබීම හේතුවෙනි. එහෙයින් මෙහි, දැනට හඳුනාගෙන ඇති පුරාවිද්‍යා හා සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය ගත තොරතුරු පසුබිම් කොට ගෙන එකී අදහස් හැකි තාක් තුල්‍යාත්මක ව විශ්ලේෂණය කොට සැකැවින් ඉදිරිපත් කිරීමට උත්සුක වෙයි.

භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමය (Barter system)

ජීවන යැපීම පමණක් මුල් කරගත් 'පුළුල් පදනම් යැපුම් අර්ථක්‍රමයෙන්' (Broad based subsistence economy) ඔබ්බට, මිනිසුන් විසින් හුවමාරු සබඳතා ගොඩනගා ගැනීමේ සංසිද්ධිය, සමාජීය වශයෙන් පමණක් නොව ආර්ථික වශයෙන් ද මතු යුග කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කරවූ ක්‍රියාවලියක ආරම්භය සනිටුහන් කරයි. හුවමාරු

අර්ථක්‍රමය යන්නෙන්, හුදු විනිමය මාධ්‍ය භාවිතයෙන් තොර ව භාණ්ඩ හා සේවා හුවමාරු කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සරලව අර්ථගැන්වේ. මෙය බැඳු බැල්මට සරල වුවත්, යටත් පිරිසෙයින් පිළිගත් විනිමය මාධ්‍ය බිහිවීම පෙන්නුම් කරන ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන සහස්‍රකයේ අවසාන දශකය ආරම්භය (ක්‍රි.පූ.10වන සියවස) දක්වා හෝ වසර දහස් ගණනක ඉතිහාසය පුරා ලොව සියලු සමාජයවල යැපුම්, පරිභෝජන හා සම්පත් බෙදා හැරීම ඇතුළු සියලු සමාජ ආර්ථික අවශ්‍යතා පූර්ණය කළා වූ සුක්ෂ්ම සංකල්පයක් බැව් නිසැක ය.

සැබවින් ම, භාණ්ඩ හුවමාරුව රඳා පවතිනුයේ අන්‍යෝන්‍ය අවශ්‍යතාව මත ය. හුවමාරුවක් සිදුවීමට නම් එක් එක් පාර්ශ්වයක් සතුව අනෙක් පාර්ශ්වය කැමති හෝ අපේක්ෂා කළ ද්‍රව්‍යයක් පැවතිය යුතුම ය. එහෙයින් මෙය "අවශ්‍යතාවේ ද්විත්ව අහඹු සිදුවීමක්" (Double coincidence of wants) වේ. එනම්, සහභාගිවන්නන් දෙදෙනාට ම අනෙක් පාර්ශ්වයට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හෝ සේවා එකවර තිබිය යුතු ය. නිදසුනක් වශයෙන්, මාළු අවශ්‍ය ගොවියෙකු හුවමාරුවක් සඳහා ධාන්‍ය අවශ්‍ය ධීවරයෙකු සොයා ගත යුතු වීම දැක්විය හැකි ය. එහෙයින් ඒ අර්ථයෙන් ගත් කළ මෙම අන්‍යෝන්‍ය යැපීම් සඳහා හුවමාරුව ශක්තියක් වන්නා සේ ම ඒවාට ස්වභාවයෙන් ම පැනවුණු සීමාවන් ද පැවති බව පැහැදිලි ය.

ප්‍රාථමික සමාජ පසුබිම් කොට ගෙන සිදුව ඇති මානව වංශ විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනවලින් හෙළිවන කරුණු විශ්ලේෂණයේ දී භාණ්ඩ හුවමාරුව ගනුදෙනු ආකාර දෙකකින් සිදුවීමට පුළුවන. පළමු වැන්න නම් සෘජු හුවමාරුවයි. එහි දී මාළු සඳහා ධාන්‍ය වැනි එක් භාණ්ඩයක් තවත් භාණ්ඩයක් සඳහා සෘජු ව ම හුවමාරු කර ගැනීමයි. දෙවැන්න නම්, බහු පාර්ශ්ව නැතහොත් වක්‍ර හුවමාරුවයි. පාර්ශ්ව දෙකකට සෘජු ව ම අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රතිලාභ සොයාගත නොහැකි වූ විට, තෙවන හෝ තවත් අමතර පාර්ශ්ව සම්බන්ධ විය හැකි අතර, අපේක්ෂිත භාණ්ඩ වෙත ළඟා වීමට හුවමාරු මාලාවක් නිර්මාණය කර ගනියි. භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමයේ අගය තීරණය කිරීම හුදු ආන්තීය තක්සේරු මත රඳා පවතින්නකි. හිඟකම හා ඉල්ලුම, ශ්‍රමය සහ නිෂ්පාදන පිරිවැය, ක්ෂණික අවශ්‍යතා වැනි කරුණු භාණ්ඩවල වටිනාකම නිර්ණය කිරීම කෙරෙහි තීරණාත්මක සාධක වූ බව නිසැක ය. භාණ්ඩ හුවමාරුව පිළිබඳ ඉතිහාසය මානව ප්‍රජාවගේ ඉතිහාසය තරම් ම ඇතට විහිද යන අතර, හමුව ඇති ඓතිහාසික දත්ත අනුව එක් එක් භූගෝලීය කලාප හා සංස්කෘතික කණ්ඩායම්වලට අනන්‍ය ස්වරූපයෙන් එහි ඉතිහාසය අර්ථගන්වා ඇති අයුරු හඳුනාගත හැකි ය.

ඉපැරණි සාධක හා ඒවා හා බැඳී ප්‍රවාද

ලෝක මෙන් ම දේශීය සන්දර්භය තුළ ද සංකීර්ණ වෙළෙඳ-වාණිජ රටාවකට අවැසි පදනම සැපයූ හුවමාරු අර්ථක්‍රමයේ ආරම්භය අවබෝධ කොට ගත හැකි වනුයේ ද, පැරණි ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘති අධ්‍යයනය ඇසුරෙනි. ඒ අනුව මෙරට භාණ්ඩ හුවමාරුව පිළිබඳ ඉතිහාසය යටත් පිරිසෙයින් ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය (දළ වශයෙන් අදින් වසර 250,000 හෝ 125,000 සිට 3,000) දක්වා ඇතට විහිද යයි. එකල ජීවත් වූ දඩයම හා ආහාර රැස් කිරීම ප්‍රමුඛ යැපුම් මාර්ගය කරගත් මිනිසුන්ගේ ජනාවාස ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනවලින්, ඒවා පිහිටි භූගෝලීය කලාපයට අනන්‍යතාවක් නොදක්වන අමුද්‍රව්‍යවලින් කළ පුරා කෘති (Artefact) හා විස්තෘත කලාපයේ පෙන්නුම් නොකරන ස්වභාව කෘති (Ecofact) හමුවීම, දැක්විය හැකි ය. මෙයට නිදර්ශන ලෙස වෙරළ ආශ්‍රිත ප්‍රාග් ඓතිහාසික ජනාවාස ක්ෂේත්‍රවලින් කඳුකරයට අනන්‍ය කහඳ පාෂාණයෙන් කළ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් (Microlithic tools) හමුවීම හා රට අභ්‍යන්තර කඳුකර ජනාවාසවලින් මුහුදු මත්ස්‍ය අවශේෂ, මුහුදු බෙල්ලන්ගේ අවශේෂ මෙන් ම ලුණු

සමග පැමිණි කවච් ආදිය පෙන්නුම් කිරීම, දැක්විය හැකි ය. මෙබඳු සාධක හමුවන රට අභ්‍යන්තර කඳුකර ජනාවාස ලෙස කිතුල්ගල-බෙලිලෙන, කුරුවිට-බටදොඹලෙන, පාහියංගල වැනි ක්ෂේත්‍ර ද වෙරළ බඩ කලාපයට සමීප ජනාවාස ලෙස නිට්ටඹුව-අලවල ලෙන, තිහාරිය-වාරණ, අලව්ව-හබ්බෙලිකන්ද වැනි ක්ෂේත්‍ර නිදසුන් ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

දඩයම හා ආහාර රැස් කිරීමෙන් ඔබ්බට මූලික කෘෂි හා පශු පාලන ආර්ථිකයක් වෙත යොමුවීමේ සංක්‍රාන්තිය පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයෙනි (දළ වශයෙන් අදින් වසර 3000 - 2500 අතර කාල පරිච්ඡේදය). යකඩ නිෂ්පාදනය, සතුන් හා ශාක ගෘහස්තීකරණය, මූලික කෘෂි හා වාරි කර්මාන්ත කටයුතු ඇරඹීම, මැටි මෙවලම් තැනීම (කාල-රක්ත මැටි මෙවලම් සංස්කෘතිය), ජනාවාස පොකුරු ගැන්වීම මෙන් ම සුසාන සම්ප්‍රදාය මෙකී සංස්කෘතික අවධියේ කැපීපෙනෙන ලක්ෂණ ලෙස සැලකේ. එහෙයින්, ස්වභාවයෙන් ම මෙකී පරිවර්තන අවධිය හුවමාරු අර්ථ ක්‍රමය ස්ථාපිත වීමට අවැසි පසුබිම නිර්මාණය කළ බව නිසැක ය. පූර්ව ඓතිහාසික යුගය නියෝජනය කරන සුසාන හා ජනාවාස ක්ෂේත්‍ර ආශ්‍රිත ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘතිය අධ්‍යයනයේ දී එකිනෙකට වෙනස් අභ්‍යන්තර භූගෝලීය කලාපවලින් ඔබ්බට, වෙනත් රටවලට අනන්‍ය අමුද්‍රව්‍ය හා ඒවායෙන් කළ මෙවලම් හමුවීමෙන්, භාණ්ඩ හුවමාරුව වඩාත් පුළුල් පරාසයක පැතිර පැවති බව පැහැදිලි ය. නිදර්ශනයක් ලෙස මෙම යුගය නියෝජනය කරන සුසාන භූමි කැණීමේ දී විදේශීය සම්භවයක් සහිත පබළු මාදිලි හමුවීම දැක්වීමට පුළුවන. ඒ අතර එන කානීලියන් පාෂාණයෙන් කළ පබළු (Carnelian stone beads) සැලකීමේ දී, ඒවාට අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය ලංකාවට ආසන්නයෙන් ම වාර්තා වනුයේ, ඉන්දියාවේ ඩෙකැන් ප්‍රදේශය හෝ ගුජරාටය ආශ්‍රයෙනි. එහෙයින් මෙම පබළුවලට අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය හෝ නිම් ආහරණ ඉන්දියාවෙන් ආනයනය කළ බව නිසැක ය. මෙම මාදිලියට අයත් පබළු ඉබ්බන්කටුව, පොම්පරිප්පුව වැනි සුසාන භූමි මෙන් ම අනුරාධපුර-ඇතුළුපුරය, තිස්සමාහාරාම-අකුරුගොඩ නගර ගොඩැල්ල වැනි ඉපැරණි ජනාවාස ක්ෂේත්‍රවලින් ද හමුව තිබේ. මෙබඳු සාධක විශ්ලේෂණය කරන පර්යේෂකයන් ප්‍රස්තුත සබඳතා අර්ථ දක්වනුයේ දුරකතර වෙළෙඳ කටයුතු ආරම්භ වීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙනි.

හුවමාරු මාධ්‍යවල පැණ හැරීම

අවශ්‍යතා පුළුල් ව, සමාජ ආර්ථික ක්‍රියාවලිය සංකීර්ණත්වත් ම භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමයේ පැවති ස්වභාවික සීමා අතික්‍රමණය කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් මූලික හුවමාරු මාධ්‍ය වෙත යොමු වීම සිදුවූ බවට උපකල්පනයකි. මුල් ඓතිහාසික යුගය (දළ වශයෙන් අදින් වසර 2600-2300 නැතහොත් ක්‍රි.පූ. 6-3 සියවස් අතර කාලපරිච්ඡේදය) මෙරට පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යවල ආරම්භය සනිටුහන් වෙන කාලපරිච්ඡේදය ලෙස සැලකිය හැකි නමුදු, මෙම යුගයේ ඓතිහාසික පසුබිම විනුණය කරන පැරණි සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයවල තවදුරටත් හුවමාරු අර්ථක්‍රමය ප්‍රකට කරන තොරතුරු අන්තර්ගත ව ඇති ආකාරය හඳුනාගත හැකි ය. නිදර්ශනයක් ලෙස, ක්‍රි.ව. 2වන සියවසේ දී පමණ රචනා වී ඇති 'සිහලවත්ථුපපකරණ' නම් ධර්ම ග්‍රන්ථයේ එන 'සාලිය කුමාර කථාව' දැක්වීමට පුළුවන. එහි, අනුරාධපුරයේ දක්ෂ කම්මලේකරුවෙකු වාසය කළ බවත් ගොවියෙකු විසින් තමනට අවශ්‍ය උපකරණ නිෂ්පාදනය කර ගැනීම සඳහා ඇල් සහල්, උරු මස් හා වේවැල් කරටි (පලා වර්ගයක් විය යුතුය) ගෙනගොස් දුන් බවක් කියැවේ. එහි ම එන 'තම්බසුමන කථාවේ' ද තවත් කාර්මිකයෙකු විසින් තම මෙවලම් සඳහා හිලවි ලෙස ගිතෙල් භාජනයක් හා ඇල් සහල් මුට්ටියක් ලබා දීමේ පුළුවනක් අන්තර්ගත ව ඇත. 'හරිතාල තිස්ස කථාවේ' ද මෙවැන්නක් විස්තර කරන අතර, එහි සිදුව ඇත්තේ ගොවියෙකු කුලියට ගොයම් කැපීමේ නිරතවී කුලිය ලෙස ධාන්‍ය කොටසක් ලබා ගැනීමකි. එහි සේවා සඳහා භාණ්ඩ හුවමාරු කර ගැනීමක් සිදුව ඇත.

ලෝභ කාසි ව්‍යවහාරයට මත්තෙන්, සෘජු භාණ්ඩ හා සේවා හුවමාරුවෙන් ඔබ්බට මූලික හුවමාරු මාධ්‍ය (Medium of Exchange) වෙත යොමු වීම, ලොව පුරා බොහෝ සමාජ සංස්කෘතීන් වෙතින් පෙන්නුම් කෙරෙන ලක්ෂණයකි. රත්තන, රිදී වැනි ලෝහ, මාණික්‍ය හා අර්ධ මාණික්‍ය පාෂාණ, ඇට වර්ග, හම් කැබලි, අස්ථි, පබළු, සිප්පිකටු හෝ එබඳු වෙනත් දෑ මේ සඳහා ආදේශ කොට ගෙන ඇත. මානව වංශ විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනවලින් හෙළිවන කරුණු අනුව පෙනී යන ලක්ෂණ නම්, යටත් පිරිසෙයින් යම් ද්‍රව්‍යයක් හුවමාරු මාධ්‍යයක් වශයෙන් තෝරා ගැනීම කෙරෙහි ඒවායේ දුර්ලභ බව, පහසුවෙන් ගෙනයෑමේ හැකියාව, කල්පැවැත්ම මෙන් ම සමාජීය

පිළිගැනීම ආදී කරුණු ඉවහල් ව ඇති බවයි. කල් යත්ම පොදු පිළිගැනීම වර්ධනය කර ගැනීමේ අරමුණින් මෙබඳු හුවමාරු මාධ්‍ය සඳහා නව්‍යාර්ථ ලබාදීමට ගත් උත්සාහ ද හඳුනා ගත හැකි ය. එනම්, නිශ්චිත හැඩ, බර, සංකේත යෙදීම් හා මනා නිමාවක් ලබාදීම් අදියයි. නිදර්ශනයක් ලෙස ක්‍රි.පූ. 11වන සියවස තරම් ඇත ඉතිහාසයේ දී චීනයේ හුවමාරු මාධ්‍ය ලෙස භාවිත වූ මුහුදු කවඩි හැඩය ගත් තඹ ලෝහ කැබලි හා ක්‍රි.පූ.9වන සියවසේ පමණ භාවිත වූ ස්කෝප්ප (spades) හා පිහියා හැඩයේ ලෝහ කැබලි දැක්වීමට පුළුවන. මේවා පිළිබඳ පවතින ජනප්‍රිය මතයක් නම්, යටත් පිරිසෙයින් මුල් කාලීන ව හුවමාරු වූ භාණ්ඩ වර්ග ම, සංකේතාර්ථයෙන් කුඩා අනුරු ස්වරූප ගෙන, හුවමාරු මාධ්‍ය ලෙසින් කරලියට පැමිණි බවයි. තව ද, ඇතැම් පර්යේෂකයන් මෙසපොතේනියානු හා ඉන්දු නිම්න ශිෂ්ටාචාර ආශ්‍රයෙන් හමුවන ටෙරාකෝටා මුද්‍රා පවා මෙකී අර්ථයෙන් හුවමාරු මාධ්‍ය ලෙස සන්දර්භගත කිරීමට උත්සුක ව ඇත.

පුරාතන චීනයේ විනිමය මාධ්‍යලෙස භාවිත ස්කෝප්ප හා පිහියා හැඩයේ ලෝහ කැබලි

(උපුටාගැනීම - https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Chinese_coinage)

එහෙත් මෙරට ට අදාළව හුවමාරු මාධ්‍ය භාවිතය සම්බන්ධයෙන් හමුව ඇති සාධක බෙහෙවින් විරල ය. පුරාවිද්‍යා කැණීම්වලට අදාළව මුල් ඓතිහාසික යුගය නියෝජනය කරන පාංශු ස්ථරවලින් කුතුහලය උපදවන සුළු මැටි කැටි, මුද්‍රා, ලෝහ කැබලි ආදිය හමුවෙතක් ඒවා හුවමාරු මාධ්‍ය වශයෙන් සන්දර්භගත කිරීමට ප්‍රමාණවත් සාධක ඉදිරිපත් ව ඇති බවක් නොපෙනේ. තව ද, මෙහි ලා විශේෂයෙන් අවධානය යොමු කළ යුතු පුරා කෘති විශේෂයක් ලෙස තිස්සමහාරාම-අකුරුගොඩ නගර ගොඩැල්ලෙන් හමුවන බව කියැවෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හා විවිධ ජ්‍යාමිතික හැඩතල නිරූපිත ඊයම් කැටි හැඳින්විය හැකි ය. මේවා සෙසු පුරාකෘතිවලින් වෙනස් වනුයේ කාසිවල හැඩය ගැනීම හා සමහරක පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවලින් 'ගුතහ', 'මිතහ', 'දමහ' වැනි නාම සඳහන් කර තිබීම හේතුවෙනි. පුද්ගල නාම කෙළවර 'හ' ප්‍රත්‍ය යෙදී තිබීම හේතුවෙන් එම කෘති අදාළ පුද්ගලයාට අයත් බව හැඟවේ. ඒයින් මේවා යටත් පිරිසෙයින් යම් ව්‍යවහාරයක් උදෙසා එක් එක් පුද්ගල හෝ ශ්‍රේණි වශයෙන් නිකුත් කළ සංකේත නොහොත් ටෝකන විශේෂයක් වශයෙන් අර්ථ දැක් වේ. අවම වශයෙන් ක්‍රි.පූ. 3වන සියවසේ සිට මෙරට පැවති පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යයක් හෝ කාසි සම්ප්‍රදායක් පිළිබඳ අප සතු දැනුමේ නව පැතිමානයක් විවෘත කර ගැනීමට මෙම කුතුහලය උපදවන පුරා කෘති පාදක කොට ගත හැකි නමුදු, මේවා සම්බන්ධයෙන් පවතින ගැටලුව වනුයේ තවමත් මේවා නිශ්චිත පුරාවිද්‍යා සන්දර්භයකින් (මතුපිට විද්‍යාත්මක ගවේෂණ හෝ

කැණීම් ස්ථරායනයකින්) හඳුනාගෙන නොමැති වීමයි. ඒ වෙනුවට පුරාකෘති රැස් කරන්නන් විසින් පමණක් මේවා සොයාගෙන තිබීම සැක උපදවන සුළු ය. එහෙයින් මේ පිළිබඳ නිශ්චිත අදහසකට එළඹීම සඳහා තවදුරටත් විද්‍යාත්මක පර්යේෂණවල අවශ්‍යතාව පැන නගී.

අකුරුගොඩින් හමුවන පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සහිත සංකේත

(ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ආර්ථික ඉතිහාස කෞතුකාගාරයේ ප්‍රදර්ශිත නිදර්ශක ත්‍රිත්වයකි)

පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යවල ආරම්භය

සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයගත තොරතුරු විශ්ලේෂණයේ දී යටත් පිරිසෙයින් ක්‍රි.පූ.3වන සියවස අවට කාල පරිච්ඡේදය වන විට හෝ මෙරට තුළ පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යවල භාවිත ස්ථාපිතව පැවති බව සහේතුකව උපකල්පනය කළ හැකි වේ. එනම්, මේවායේ ‘ලක්ෂයක් දී’, ‘දහසක් දී’, ‘සියයක් දී’ ආදී වශයෙන් පරිත්‍යාගවලට අදාළව ගණන් තැබීම් සිදු කර තිබීම හේතුවෙනි. එබඳු ප්‍රවේශයක් සඳහා පොදු පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යයක් අවශ්‍ය කෙරේ. නමුදු මේවායෙහි විනිමය මාධ්‍ය කුමක් ද යන්න නම් කර නොතිබේ. මුල්වරට විනිමය මාධ්‍යයක නාමය අන්තර්ගත ව ඇති අවස්ථාව ලෙස හඳුනාගත හැකි වනුයේ එළාර රජු (ක්‍රි.පූ.205-161)ගේ රාජ්‍ය පාලන ස්වභාවය වාර්තා කෙරෙන මහාවංස විස්තරයෙනි. එහි රජුගේ රටයේ කඩ ඇණය වැදීමෙන් සැගිරියේ (මිහින්තලය) වේනිය පබ්බත විහාරයට සිදුවූ හානිය ප්‍රතිපූරණය කිරීම සඳහා ‘කහවණු’ 15,000ක් ගෙවූ බව කියැ වේ. සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයගත විස්තරවලට අමතර ව ක්‍රි.පූ.3-2සියවස් තරම් ඇත කාලපරිච්ඡේදය නියෝජනය කරන ශිලා ලේඛනවල ද කහවණු යන්නට පර්යාය පදයක් වන කහපණ යන නාමය සඳහන්වීමෙන් එහි අතීත ව්‍යවහාරය මෙනවා ට තහවුරු වේ. මේ සම්බන්ධයෙන් වන වඩාත් පැරණිතම නිදර්ශනය කැගල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ නෙළුම්දෙණිය-මාම්පිට විහාර ශිලා ලේඛනයෙන් පෙන්වනුම් කෙරෙන අතර එහි කහපණවලින් ගෙවීම් කොට ලෙන් කර්මාන්ත කරවීම විස්තර කෙරෙයි. මුල් අදියරේ දී සාහිත්‍ය හා අභිලේඛන මූලාශ්‍රයවල කහපණ, කහවණ හෝ එයට පර්යාය පදවලින් හඳුන්වනු ලබන විනිමය මාධ්‍ය පිළිබඳ පොදු පිළිගැනීම නම්, මේවායෙන් නානක විද්‍යාඥයින් විසින් ‘හස් එබ්බ’ හෝ ‘හස් යෙදු’ කාසි (Punch-marked coins) ලෙස නම් කරන රිදී කාසි විශේෂය හැඳින්වෙන බවයි. හස් එබ්බ කාසි පිළිබඳ මෙරටින් සප්‍රමාණික සාධක හමුව ඇති නමුදු මේවායේ ජාත භූමිය ලෙස සැලකෙනුයේ අතීත උතුරු ඉන්දියාවයි.

යටත් පිරිසෙයි යම් සමාජ-සංස්කෘතියක්, ‘ශිෂ්ටාචාරයක්’ නැතහොත් ‘නාගරීක සහායවයක්’ වශයෙන් අර්ථ දැක්වීම කෙරෙහි සලකා බැලෙන නිර්ණායක අතර කැපී පෙනෙන අංගයක් වශයෙන් පිළිගත් විනිමය මාධ්‍ය භාවිතය හඳුනා ගැනේ. මේ දක්වා සිදු කර ඇති පර්යේෂණ අනුව පිළිගත් ලෝහ

කාසි පිළිබඳ ලොව පැරණිතම නිදර්ශක පෙන්වුම් කෙරෙනුයේ එජියන් දූපත් (Aegean Islands), චීනය හා ඉන්දියාව ආශ්‍රයෙනි. ඒ අනුව අතීත ඉන්දියාවේ දෙවන නගරායනය නැතහොත් ගංගානම් ගංගා නිම්න ශිෂ්ටාචාරය (Ganga valley civilization) හෝ බොහෝ දෙනා දන්නා සොළොස් මහා ජනපද යුගයේ ආරම්භය, ඉන්දියාවට අදාළ ව මෙකී කාසි සම්ප්‍රදායේ ආරම්භ සිදුවූ අවධිය වශයෙන් හඳුනා ගැනේ. බොහෝ පර්යේෂකයන්ගේ මතය වී ඇත්තේ සොළොස් මහා ජනපද නියෝජනය කළ රාජ්‍ය හා මෙම කාසි අතර ඓතිහාසික සම්බන්ධයක් පවතින බවයි. තව ද, මෑතකාලීන පර්යේෂණවලින් මේවායේ ආරම්භය ක්‍රි.පූ.8-9සියවස් තරම් ඇත අතීතයට විහිද යා හැකි බවට මත ඉදිරිපත් ව තිබේ. එමෙන් ම, ඉන්දිය හෝ ඉන්දිය ඉතිහාසය පිළිබඳ කියැවෙන වෙනත් රටවලට අයත් ලිඛිත මූලාශ්‍රයවල යෙදෙන ‘කර්ශාපණ’ (සංස්කෘතයෙන්), ‘පුරාණ’, ‘දරණ’ මෙන් ම ‘රූපියා’ යන පදවලින් ද මෙම කාසි හඳුන්වන්නට ඇති බව සහේතුකව උපකල්පනය කෙරේ. තව ද ‘රූපියා’ වශයෙන් ‘මුද්‍රා තැබූ කාසි’ යන්න අදහස් කෙරෙන අතර, පසු කාලීන ව බ්‍රිතාන්‍ය පාලකයන් ඉන්දියාව මෙන් ලංකාවට හඳුන්වා දුන් ‘රූපියල්’ නම් මුදල් ඒකකය සඳහා ද මෙකී නාමය පසුබිම් ව ඇති බව පෙනේ. ක්‍රි.පූ. 3වන සියවස වික්‍රමය කරන ඉන්දිය මූලාශ්‍රයක්වන කෝටිලයගේ අර්ථ ශාස්ත්‍ර කෘතියේ කාසි නිකුත් කිරීමට සම්බන්ධ විස්තර අන්තර්ගත ව තිබේ.

හස් එබ්බ කහපණ

උතුරු ඉන්දියාවේ ප්‍රභවය ලැබූ ප්‍රස්තුත කාසි විශේෂය සමකාලීන වශයෙන් කලාපයේ සෙසු රාජ්‍යවලට මෙන් ම මෙරටට ද ව්‍යාප්ත වන්නට ඇති අතර, ඒ කෙරෙහි දෙරට අතර පැවති දිගු කාලීන සමාජායතනික සබඳතා ඉවහල් වූ බව නිසැක ය. දේශීය මූලාශ්‍රයවල වැඩි වශයෙන් මෙම කාසිය හඳුන්වා ඇත්තේ ‘කහපණ’ යන නාමයෙනි. ඒහෙයින් ඇතැම් ලාංකේය පර්යේෂකයන් ‘හස් එබ්බ කහපණ’ යන නාමය මෙම කාසි විශේෂය හැඳින්වීම සඳහා යොදා ගැනෙනු පෙනේ. මුල් කාලීන ව වෙළෙඳාම හරහා හස් එබ්බ කාසි මෙරටට ගෙන එන්නට ඇති අතර, පසු කාලීන ව දේශීය වශයෙන් ද කාසි නිෂ්පාදනය සඳහා අවධානය යොමු වූ බවට අනුරාධපුර ඇතුළු පුරය වැනි වැදගත් පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍ර ආශ්‍රයෙන් සාධක හමුව තිබේ. තව ද, කෝටිලය

අර්ථ ශාස්ත්‍ර හා මිලින්ද පඤ්ඤය වැනි කෘතීන්ට කාසි නිෂ්පාදනය සම්බන්ධයෙන් වගකීම්සහගත නිලයක් වූ 'රූප දර්ශක' හෝ 'රූප දක්ඛ' නිලයට සමාන විරුදය දැරූ පිරිස් ද සමකාලීන වශයෙන් මෙරට විසූ බවට අභිලේඛන මූලාශ්‍රය සාධක පෙන්වුම් කිරීම, මේ සම්බන්ධයෙන් කුතුහලය උපදවන කරුණකි. එනම්, ක්‍රි.පූ. 2වන සියවස අවට කාල පරිච්ඡේදය නියෝජනය කරන කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ පෙරියාකාඩු නම් ස්ථානයේ පිහිටි පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපියක 'රූප දක' විරුදය දැරූ තිස්ස නැමැත්තාට අයත්වූ ලෙනක් පිළිබඳ සඳහනක් අන්තර්ගත ව තිබීම හේතුවෙනි.

ද මෙම කාසිවල අභිමුඛ-ප්‍රතිමුඛ සංකේත වශයෙන් භාවිත කර ඇති ආකාරය හඳුනාගත හැකි වේ. මෙම සංකේතවලින් කාසිය නිකුත් කළ රජු, රාජ්‍ය, ප්‍රදේශ, වෙළඳ ශ්‍රේණි හෝ කම්හල් සංකේතවත් කෙරෙන බවට විවිධ පර්යේෂණ ඉදිරිපත් ව ඇති නමුදු ඒවා පිළිබඳ පොදු එකඟතාවකට එළඹීමට නොහැකි මට්ටමේ කාසි පිළිබඳ තොරතුරු පුළුල් ක්‍ෂේත්‍රයක ව්‍යාප්ත ව පවතී යි. අවම වශයෙන් වසර 700කට ආසන්න කාලයක් හෝ භාවිතයේ පැවති මෙම කාසිවල ව්‍යවහාර ක්‍රමය සම්බන්ධයෙන් ද නිශ්චිත අදහසකට එළඹීම බෙහෙවින් දුෂ්කර වේ.

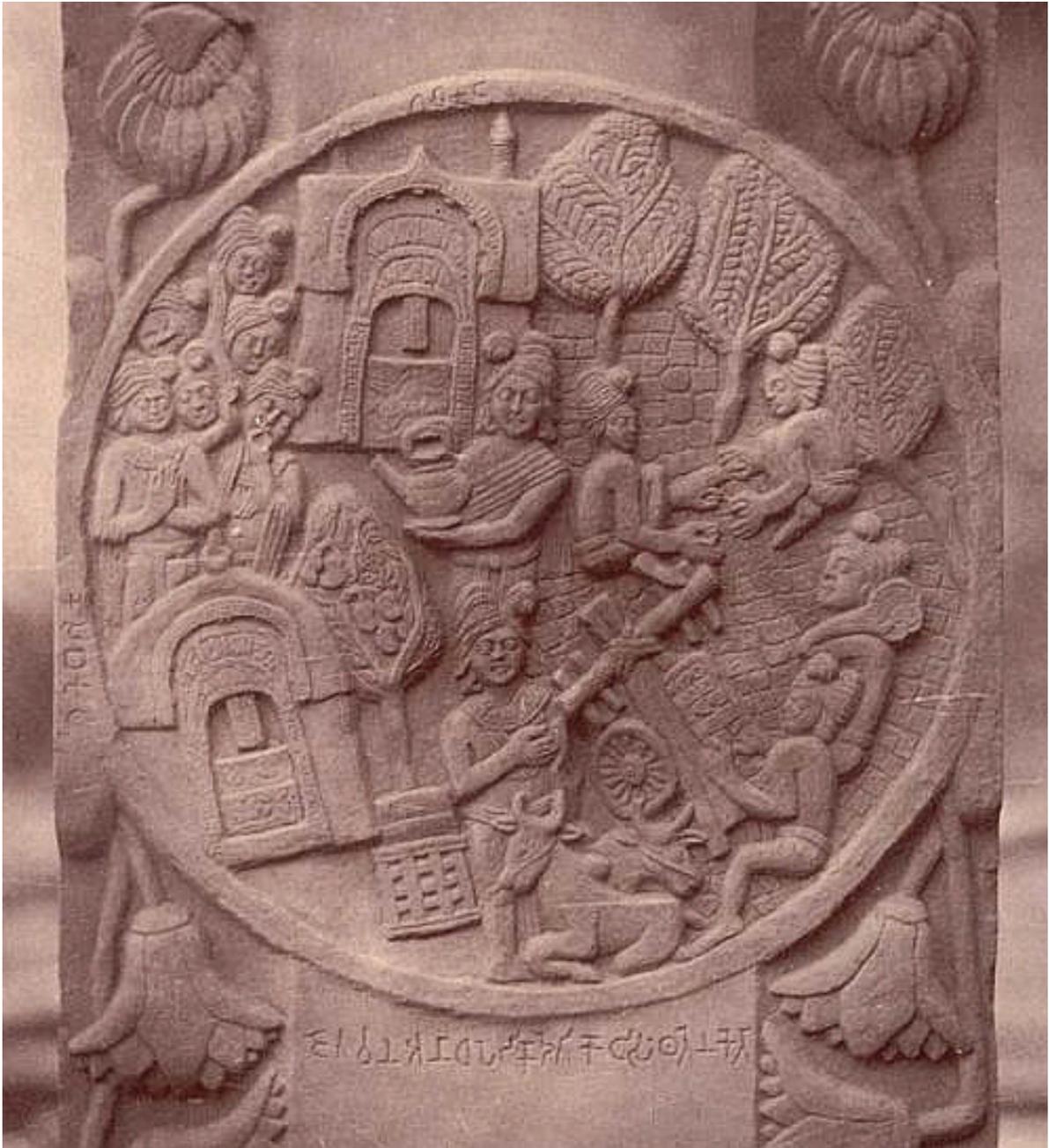

හස් එබූ කාසි

(ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ආර්ථික ඉතිහාස කෞතුකාගාරයේ ප්‍රදර්ශිත නිදර්ශකයකි)

ඉන්දියාවේ දී මෙම කාසි නිෂ්පාදනය, සිලින්ඩරාකාර ලෝහ දඬු පතුරුවලට කපා එම ලෝහ කොටස් මත සංකේත ඔබ්බවීමෙන් සිදු කර ඇති අතර, මෙරට දී ඒ සඳහා වෘත්ත ක්‍රමය භාවිත කර ඇති බව පෙනේ. මෙහි කාසි නිෂ්පාදනය සඳහා බහුල වශයෙන් රිදී ලෝහය යොදාගෙන තිබේ. සාමන්‍යයෙන් මෙම කාසි චතුරස්‍ර, සෘජුකෝණාස්‍ර, වෘත්ත හෝ ඕවලාකාර හැඩ ගනු ලබන නමුදු, කාසිවල බර එකිනෙකට සමාන කර ගැනීම සඳහා, කාසිවල කොන් කොටස් කපා දැමීම හේතුවෙන් බොහෝවිට ඒවායේ ඉහත හැඩ විකෘති වී ගිය අවස්ථා ද දක්නට ලැබේ. කාසියක බර ග්‍රේන්ස් 10 සිට 150 දක්වා පුළුල් පරාසයක විහිද පවතියි. ඉර; සඳ; කඳු හෝ ස්තූප; ගංගා; ගස් වැනි ස්වභාවික වස්තු, හස්තියා; ගවයා; ඉදිබ්‍රවා; මත්ස්‍යයා වැනි සත්ත්ව රූප, මිනිස් රූප, ආයුධ හෝ උපකරණ හා නන්දි පාද රූපය මෙන් ම තවත් විවිධ ජ්‍යාමිතික හැඩතල

බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ එන අදාළ සිදුවීම් සංයුක්ත ස්වරූපයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇති මෙම වෘත්තාකාර පතේල කැටයම හස් එබූ කාසි සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වූවකි. මෙහි ජේතවනාරාමය තැනීමට අවශ්‍ය ඉඩම මිලදී ගැනීම සඳහා කහවණු බිම ඇතිරවීමේ සිද්ධිය කැපී පෙනෙන ලෙස ඉදිරිපත් කර තිබේ. කාසිවල හැඩය හා සංකේත දක්වා ඇති ස්වරූපය අනුව මේවායෙන් හස් එබූ කාසි සංකේතවත් වන බව පෙනේ. බර සමාන කර ගැනීම හෝ නිශ්චිත හැඩ ලබා ගැනීමේ අරමුණින් කොන් කපා දැමූ පසු ඇතැම් කාසිවල දැක්වෙන විකෘති හැඩ මෙන් ම කාසිවල විසමරූපී බව මනාව විද්‍යමාන වේ. ක්‍රි.පූ. 3වන සියවස අවට කාල පරිච්ඡේදයට කාල නිර්ණය කෙරෙන මෙය සමකාලීන ඉන්දියාවේ හස් එබූ කාසි ව්‍යවහාර සනාථ කරවීම තවත් විශේෂත්වයකි. එවකට බුදුන්වහන්සේ මානව රූපී ව නිරූපණය කිරීම පවා

අනාපින්දික සිටුවමාගේ ජේතවනාරාම පූජාව නිරූපිත භාරුත් විහාර කැටයම

(උපුටාගැනීම - <https://en.wikipedia.org/wiki/Anathapindika>)

ආරම්භව නොතිබූ බැවින් කැටයම තුළ උන්වහන්සේ 'රුවන්ගෙය' සංකේතය යෙදීම ඔස්සේ වික්‍රමය කර ඇති ආකාරය හඳුනාගත හැකි වෙයි.

ස්වදේශීය කාසි සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය

හස්ඵල කාසිවල භාවිතයෙන් ඔබ්බට ස්වදේශීය කාසි සම්ප්‍රදායක් බිහිවීම ක්‍රි.පූ.3වන සියවස තරම් ඈත

ඉතිහාසයේ දී ම සිදු වූ බව 'ඇතා හා ස්වස්තික කාසි' විශේෂය උපුටා දක්වන ඇතැම් පර්යේෂකයන්ගේ මතය වී තිබේ. මෙම කාසි හඳුනාගෙන ඇති පුරාවිද්‍යා ක්‍ෂේත්‍රවල සන්දර්භ සැලකීමේ දී මේවායේ ඓතිහාසිකත්වය සනාථ වන නමුදු, කාසිවල කාළ නිර්මාණය සම්බන්ධයෙන් පොදු පිළිගැනීමක් පෙන්වුම් නොකෙරේ. කෙසේ නමුදු ක්‍රි.ව. උදාව අවට කාළ

පරිච්ඡේදය වන විට ස්වදේශික කාසි සම්ප්‍රදායක් ස්ථාපිතව පැවති බවට පැහැදිලි කාළ නිර්ණ ලැබී තිබේ. විශේෂයෙන් 'ලක්ෂ්මී තඹ තහඩු කාසි' ලෙස හඳුන්වන කාසි විශේෂය ඒ අතර වඩාත් කැපී පෙනේ. මේවා කාසි මාලාවක් (Series of coins) නැතහොත් කාසි කාණ්ඩයක් ලෙස ව්‍යවහාර වූ බව, අදාළ කාසියේ උප විශේෂ ක්‍රමයෙන් බරින් හා විශාලත්වයෙන් අඩුව යන අන්දමේ රටාවක් පෙන්නුම් කිරීමෙන් උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙයට තරමක් පසු කාලීන ව සිංහයා හා ගවයා නිරූපිත කාසි විශේෂ දෙකක් ව්‍යවහාරයට එක් වූ බවට සාධක පෙන්නුම් කෙරේ. යටත් පිරිසෙයින් ක්‍රි.ව. 7-8 සියවස් පමණ වන විට ස්වදේශීය කාසි සම්ප්‍රදායේ උපරිම දියුණුවක් කරා එළඹෙන අතර එහි කුඩාප්‍රාචීනිය පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ 'මධ්‍යකාලීන ශ්‍රී ලාංකේය රන් කහවණුව' ආශ්‍රයෙනි. එය පූර්ණ කාසි මාලාවක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ බවට ලක්ෂණ ප්‍රකට කරන අතර, ඒ සඳහා සේද මාවත පදනම් කර ගත් සමකාලීන වෙළෙඳ ප්‍රවාහය තුළ විශේෂ පිළිගැනීමක් හිමිව තිබූ බවට පැහැදිලි සාධක පෙන්නුම් කෙරේ. කල්යාණ ම එකී කාසි සම්ප්‍රදාය දුර්වල වූ නමුදු, යටත් පිරිසෙයින් මෙරට බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය ස්ථාපිතවන අවධිය දක්වා හෝ ස්වදේශීය කාසි අවිච්ඡින්න ව භාවිතයේ පැවති ආකාරය හඳුනාගත හැකි වේ.

සමාලෝචනය

ව්‍යවහාර මුදල් සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය පිළිබඳ ප්‍රවාදය සැකැවින් විස්තර කරන ලද මෙම අධ්‍යයනයේ දී භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමය, හුවමාරු මාධ්‍යවල පැන නැගීම, පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යවල ආරම්භය, හස් එබූ කහපණ ලෙස හැඳින්වෙන පැරණිතම කාසි විශේෂය හා ස්වදේශීය කාසි සම්ප්‍රදාය ගොඩනැගීම යන අංශ කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කරන ලදී. එහි දී පෙන්නුම් කෙරෙන ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් නම්, සෙසු භූගෝලීය හා සංස්කෘතික කණ්ඩායම්ලට අදාළ ව මෙන් ම, මෙරට තුළ ද පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යයක

ආරම්භය හා බැඳි සංසිද්ධීන් ක්‍රමික සමාජායතනික විකාශනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සිදුව ඇති බවයි. එහි දී විශේෂයෙන් ම පිළිගත් විනිමය මාධ්‍යයක ආරම්භය විෂයයෙහි සමකාලීන උතුරු ඉන්දියානු සාධකය වඩාත් කැපී පෙනේ. එහෙත් යටත් පිරිසෙයින් ක්‍රි.ව. උදාව අවට කාළ පරිච්ඡේදය වන විට හෝ ස්වදේශීය කාසි සම්ප්‍රදායක ආරම්භය සිදුවීම මෙරට සමාජ ආර්ථික ක්‍රියාවලියේ දියුණුව මොනවට ප්‍රකට කරයි. ප්‍රස්තුත ප්‍රවාද සම්බන්ධයෙන් තවමත් නොවිසඳුනු ගැටලු මෙන් ම සමස්ත චිත්‍රයේ අපැහැදිලි අවකාශ රැසක් හඳුනාගත හැකි වෙයි. එහෙයින් මේ පිළිබඳ අනාගත පර්යේෂණවල අවශ්‍යතාව පැනනගින අතර බහු විෂයයමය ශ්‍රාස්ත්‍රීය ප්‍රවේශයක් මේ සම්බන්ධයෙන් වඩාත් ප්‍රතිඵලසහගත වනු පෙනේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

කල්දේරා, ලීලානන්ද 1959, ශ්‍රී ලංකාවේ මිල මුදල්, කොළඹ: ජාතික කෞතුකාගාර දෙපාර්තමේන්තුව.

කුලතුංග, ටී. ජී. 2015, ශ්‍රී ලංකාවේ කාසි හා මුදල් ව්‍යවහාරය, කොළඹ: මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල.

විමලකිත්ති හිමි, මැදඋයන්ගොඩ 1969, ශ්‍රී ලංකාවේ කාසි හා මුදල් ව්‍යවහාරය, කොළඹ: කර්තෘ ප්‍රකාශන.

සිරිසෝම, ඇම්. එච්; අමරසිංහ, ගීතා 1986, හස් එබූ කහපණ, කොළඹ: පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව.

Codrington, H.W. 1993, *Ceylon Coins and Currency*, Colombo: Department of National Museum.

De Silva, G.P.S.H. 2000, *History of Coins and Currency in Sri Lanka*, Colombo: Central Bank of Sri Lanka.

Bopearachchi, Osmund and Raja M. Wickramasinghe. 1999, *Ruhuna an ancient civilisation re - visited*, Colombo: Published by R.M.Wickramasinghe.

Shantha, R.D.A. 2017, e - catalog of Coins and Currency Notes in the Bank of Ceylon Museum Collection. Colombo: Bank of Ceylon Money and Banking Museum.